

**PLEC DE PRESCRIPCIONS TÈCNIQUES PARTICULARS PER
REGULAR LA CONTRACTACIÓ DE L'ACORD MARC PER
COBRIR LES NECESSITATS DEL SERVEI DE VISITES
GUIADES PER A L'ACTIVITAT DE BARCELONA DE SERVEIS
MUNICIPALS, S.A I CEMENTIRIS DE BARCELONA, S.A**

ÍNDEX

1. Antecedents	4
2. Objecte	5
3. Descripció dels espais.....	6
4. Descripció dels serveis	7
Aspectes generals.....	7
Lot 1 - Servei de guiatge de visites per als espais gestionats per Barcelona de Serveis Municipals, S.A. i lot 2 - servei de guiatge de visites per a Cementiris de Barcelona, S.A.	7
Aspectes generals.....	7
Dies de prestació efectiva del servei	7
Horari de prestació del servei	7
Planificació i organització del servei	8
Contingut.....	8
Preu	9
5. Descripció de l'operativa del servei	9
Lot 1, servei de guiatge de visites per als espais gestionats per Barcelona de Serveis Municipals, S.A. i lot 2, servei de guiatge de visites per a Cementiris de Barcelona, S.A.	9
6. Organització del servei	10
LOTS 1 i 2:.....	10
Responsable del servei.....	10
Coordinador del servei	11
Guies de turisme	12
Educatadors/es.....	14
7. Mitjans materials.....	16
Uniformitat.....	16
Receptors – radioguies.....	17
Suport digital per al registre.....	18
Comunicacions	18
8. Altres Requisits relatius al personal	19
Substitucions i canvis	19
Personal de reforç i retens	19
9. Contractes basats de l'Acord Marc	20
10. Altres obligacions dels adjudicatari i de BSM i CBSA.....	21
11. Suport i comunicació.....	22

12. Seguiment i qualitat de la prestació del contracte	23
Sistema independent de valoració de qualitat del servei	23
Validació de la qualitat per part de BSM.....	23
13. Acords de nivell de subministrament (ANS).....	24
14. Confidencialitat	27
15. Sostenibilitat.....	28
ANNEXOS.....	29

1. Antecedents

Barcelona de Serveis Municipals, S.A. (d'ara endavant BSM) i el conjunt de les seves empreses participades gestionen diferents equipaments i serveis de la ciutat de Barcelona on es realitzen una àmplia varietat de prestacions per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona.

Cementiris de Barcelona, S.A. (d'ara endavant CBSA) és una empresa 100% participada per BSM i CBSA i en comparteixen alguns serveis corporatius, tals com els departaments d'Assessoria Jurídica, de Contractació i de Compres, entre d'altres, especialment en referència a les compres amb un objecte comú (serveis auxiliars, vigilància, neteja, vestuari, mobilitat, serveis de càtering...). S'obtenen d'aquesta manera millores en l'eficiència de recursos i l'escalabilitat dels preus de subministrament o dels serveis contractats.

La resta d'empreses que poden contractar mitjançant aquest acord marc, estan participades en un percentatge inferior i no comparteixen estructures de gestió amb BSM i CBSA.

Cadascuna de les instal·lacions i dels serveis de BSM i CBSA es caracteritzen per l'objecte del servei que s'hi presta i, per tant, per la seva operativa particular.

Aquests objectes deriven d'encàrrecs de l'Ajuntament de Barcelona, que compta amb BSM i CBSA per la gestió i/o l'explotació d'instal·lacions o serveis municipals, tals com l'Estació del Nord, el servei de grues, l'estacionament regulat, els aparcaments públics, el Zoo de Barcelona, el Parc del Fòrum, l'Anella Olímpica, el Park Güell, els agents Cívics, el Port Olímpic de Barcelona, els cementiris de la ciutat de Barcelona, entre d'altres.

L'Àrea de compres de BSM i CBSA gestiona la contractació de serveis i subministraments d'objectes comuns a totes les seves unitats de negoci i a la resta d'empreses participades que participin dels corresponents procediments de contractació.

Entre les instal·lacions objecte de la present contractació, destaca principalment el Park Güell, que és un espai emblemàtic de la ciutat de Barcelona de patrimoni cultural, natural i arquitectònic amb obres d'Antoni Gaudí, que generen un gran interès als visitants i a una alta afluència turística. És per això que el Park Güell ofereix visites guiades en diferents llengües per donar a conèixer la història, la simbologia i els valors naturals i patrimonials d'aquest espai. Les visites es realitzen amb l'acompanyament de guies especialitzats, i permeten endinsar-se en la Barcelona de finals de segle XIX, quan es va desenvolupar urbanísticament la zona que avui ocupa el parc.

Pel que fa CBSA, l'interès que genera a la ciutadania, és la realització de visites històriques, sobretot, als cementiris de Poblenou i Montjuic, la col·lecció de carrosses fúnebres i el fossar de la Pedrera, explicant la història de la ciutat vinculada amb la del cementiri.

Així mateix, és important remarcar que el volum i la quantitat dels serveis prestats és canviant i va evolucionant en relació als requeriments de l'Ajuntament de Barcelona, per tant, BSM i CBSA requereixen disposar d'eines de contractació dinàmiques que permetin la seva adaptació a aquesta diversitat variable de serveis a prestar i faciliti l'ajust dels seus requeriments a les possibles noves necessitats operatives de BSM i/o CBSA.

Per a la contractació d'aquestes serveis de visites guiades, s'ha acordat iniciar un procediments d'homologació d'empreses que puguin prestar aquests serveis per tal d'optimitzar la seva contractació mitjançant contractes basats amb formats que permetin a BSM i CBSA adaptar-se de forma àgil a les necessitats canviant, tant a nivell de durada dels contractes, volum d'hores, les característiques específiques de les prestacions i/o nous espais de BSM o CBSA, que requereixin de visites guiades.

En la descripció de l'objecte, indicada en els apartats següents, s'enumeren les prestacions que actualment es contracten de serveis de visites guiades, així com les especificacions principals de les funcions a realitzar. També es detallen les tasques que BSM i CBSA necessiten que siguin realitzades per aquest personal, essent una relació descriptiva però no limitativa, amb voluntat de poder incorporar futures tasques relacionades amb l'objecte del contracte.

A títol informatiu els indiquem l'enllaç a la nostra web corporativa per a una millor identificació de les activitats i els serveis que s'hi realitzen:

www.bsmsa.cat

www.cementiris.ajuntament.barcelona.cat

2. Objecte

L'objecte del present plec és establir les prescripcions tècniques que regularan la prestació del servei de guiatge de visites per a BSM i CBSA, a partir d'un recorregut cultural en diferents llengües, mitjançant guions adaptats a cada tipologia de visita i instal·lació, oferint als seus visitants informació històrica i cultural de l'espai.

El servei inclou la realització de recorreguts culturals i activitats guiades en diferents llengües, mitjançant guions i continguts adaptats a cada tipologia de visita, públic i

instal·lació, amb la finalitat d'oferir informació històrica, cultural, patrimonial, ambiental i de sensibilització, contribuint a completar i enriquir l'experiència de la visita regular.

Les visites i activitats guiades han de permetre difondre i promoure els punts d'interès més emblemàtics dels espais, situar-los en el seu context històric, cultural, artístic, arquitectònic, natural o ambiental, i connectar amb els valors que defineixen els equipaments gestionats per BSM i CBSA.

L'empresa adjudicatària serà responsable d'aportar els recursos humans necessaris, així com els materials, mitjans tècnics i elements de suport requerits per al desenvolupament de les activitats, assumint el manteniment, la supervisió del seu estat i la correcta execució del servei. Els drets de propietat intel·lectual dels guions i els drets de propietat intel·lectual i industrial de les activitats resultants seran titularitat de Barcelona de Serveis Municipals, S.A.

El present contracte es configura com un acord marc i el seu objecte es divideix en els següents lots:

- Lot 1: Servei de guiatge de visites per als espais gestionats per Barcelona de Serveis Municipals, S.A.
- Lot 2: Servei de guiatge de visites per a Cementiris de Barcelona, S.A.

3. Descripció dels espais

Les instal·lacions on es desenvoluparan principalment els serveis objecte del present Acord Marc seran, en funció del lot corresponent, les següents:

En el cas de BSM, el servei de visites guiades es prestarà principalment a les instal·lacions del Park Güell, concretament a la Zona Monumental, on es concentren les principals obres de l'arquitecte Antoni Gaudí. Aquest espai consisteix en una zona d'unes 12 hectàrees i comprèn, entre d'altres, els següents àmbits: entrada principal pel carrer d'Olot, casa del guarda i edifici de consergeria, escalinata monumental, Sala Hipòstila, jardins d'Àustria, viaductes, pòrtic de la Bugadera, plaça de la Natura, la Casa Trias, les Tres Creus, la Zona Forestal i la Casa Museu Gaudí.

Per part de CBSA, el servei consistirà principalment en el guiatge de la Ruta dels Cementiris, especialment als cementiris de Montjuïc, Poblenou, Les Corts i Sant Gervasi, així com a la col·lecció de les carrosses fúnebres i al Fossar de la Pedrera, encara que aquests serveis, es podrà realitzar en qualsevol instal·lació de CBSA.

Els serveis objecte de l'acord marc es realitzaran principalment en les instal·lacions esmentades. No obstant això, BSM i CBSA podran requerir la prestació d'aquests mateixos

serveis en qualsevol altra de les seves instal·lacions o espais gestionats dins del terme municipal de Barcelona, així com en altres ubicacions que es puguin definir durant la vigència de l'acord marc, en funció de les necessitats del servei.

4. Descripció dels serveis

Aspectes generals

Lot 1 - Servei de guiatge de visites per als espais gestionats per Barcelona de Serveis Municipals, S.A. i lot 2 - servei de guiatge de visites per a Cementiris de Barcelona, S.A.

Aspectes generals

El servei inclou el desenvolupament, prestació i control del servei de guiatge de visites culturals.

El programa de visites guiades que es desenvolupa, s'oferirà en les diferents modalitats que contempla la instal·lació, enteses aquestes modalitats com diferents visites guiades dirigides a grups de visitants amb un nombre, durada i recorregut establert, entre les diferents modalitats es troben les visites regulars, plus, familiars, per a grups reduïts, nocturnes, activitats teatralitzades, amb grups escolars, etc. Les especificacions en la modalitat de les visites, es definiran en els Plecs Tècnics dels Contractes Basats corresponents.

Dies de prestació efectiva del servei

El període de prestació del servei s'estendrà els 365 dies de l'any. La planificació de la prestació s'establirà per temporades en funció de les necessitats estacionals i del servei, subjectes a períodes de major afluència de visitants, dates assenyalades, etc. L'empresa adjudicatària haurà de donar cobertura professional amb flexibilitat d'horaris, de manera que garanteixi el servei objectes del contracte els 365 dies de l'any.

Horari de prestació del servei

L'horari de prestació per a les diferents modalitats de visites guiades es definiran als Plecs Tècnics dels Contractes Basats que regiran la seva contractació.

En el cas del Park Güell, en funció de les hores de venda d'entrades al parc, les quals es modifiquen segons la temporada i la demanda d'aquesta activitat.

En el cas de CBSA les visites guiades s'estableixen en horari diürn i nocturn d'obertura al públic de la instal·lació, com també podent-se donar fora del seu horari ordinari.

En les demés instal·lacions de BSM, també es definiran als Plec Tècnics dels Contractes Basats que regiran la seva contractació.

Planificació i organització del servei

Pel que respecta a la planificació dels serveis, tot seguit es detallen els procediments bàsics del seu funcionament:

BSM i CBSA presentaran amb l'antelació mínima d'un mes, una proposta d'horari per a les diferents temporades, alta, mitja, baixa i períodes excepcionals (Nadal, Setmana Santa, etc.) segons les necessitats del servei i l'afluència de visitants sobre la qual l'adjudicatari podrà suggerir modificacions. Aquests canvis o modificacions quedaran subjectes a la seva aprovació per part de BSM i/o CBSA.

No obstant això, BSM i CBSA es reserven el dret de fer modificacions (Augment o disminució del nombre de sessions o canvi d'idioma entre els estàndards preestablerts) dins la temporada per raons de necessitat del servei, la seva dinàmica, i l'afluència i procedència dels visitants. Aquests canvis es confirmaran amb un mínim de 7 dies naturals d'antelació del dia de la visita.

BSM i CBSA podran cancel·lar a petició expressa, qualsevol de les sessions de visites guiades sol·licitades a l'adjudicatari fins un màxim de 24 hores abans de la seva hora prevista de realització, amb excepció d'aquelles justificades per causa de força major, que es podran cancel·lar passat aquest termini. En el primer cas, BSM i/o CBSA, no hauran de fer efectiva la contraprestació corresponent a l'adjudicatari.

Contingut

BSM i CBSA facilitaran al licitador els guions amb informació actualitzada sobre l'espai objecte de guiatge per a cadascuna de les tipologies de visita, segons el seu contingut informatiu, que s'adaptarà segons les diferents modalitats.

Els guions, contingut cultural i parades durant la visita, s'acordaran amb BSM i CBSA previ a l'inici del servei de cada adjudicatari dels contractes basats corresponents.

Serà responsabilitat de l'adjudicatari, l'actualització del contingut del guió amb noves informacions que BSM i/o CBSA pugui aportar a través de formacions concretes o visites específiques (com per exemple sobre el patrimoni arquitectònic o natura i biodiversitat, o memòria històrica). Posteriorment, aquests canvis hauran d'ésser validats per part de BSM i CBSA, donant conformitat al nou guió actualitzat.

S'annexen al present Plec (Annex I i II), exemples de guió per a les visites al Park Güell i Cementiris.

Preu

BSM i CBSA pagaran cada servei en funció dels preus resultants derivats de l'adjudicació del contracte basat pels idiomes estàndards:

- Català
- Castellà
- Anglès
- Francès

Serà als contractes basats on es determinarà el requeriment de visites guiades en altres idiomes diferents als estàndards. En aquest cas, el seu preu serà el resultat d'aplicar un diferencial del 8% addicional al preu estipulat per a cada servei.

5. Descripció de l'operativa del servei

Lot 1, servei de guiatge de visites per als espais gestionats per Barcelona de Serveis Municipals, S.A. i lot 2, servei de guiatge de visites per a Cementiris de Barcelona, S.A.

BSM i CBSA establiran un període màxim de 7 dies naturals previ a l'inici del servei per a cada adjudicatari del contracte basat, per planificar, definir i ajustar el servei de guiatge i les tasques que se'n derivin. Aquest traspàs es realitzarà mitjançant reunions, ja siguin presencials, telemàtiques o telefòniques, on es definiran com a mínim, els següents aspectes:

- Definició de la zona d'actuació (inclòs punts de trobada)
- Dies i hores d'actuació
- Tasques a realitzar
- Dotació de personal necessari per a la realització del servei
- Informació vinculant entre l'adjudicatari i BSM i CBSA per a dissenyar l'operatiu del servei
- Horaris i idiomes de les visites
- Contingut cultural, guió, recorregut i parades de la visita
- Periodicitat, en funció del servei, de les reunions del Coordinador de servei de l'empresa adjudicatària amb el responsable operatiu de BSM i CBSA per a valorar el servei, possibles incidències i solucions
- Establir un model d'informe de les incidències
- Establir un model d'informe diari del servei

Aquesta proposta inicial de servei és orientativa i BSM i CBSA es reserven el dret a adaptar-la previ avís a l'adjudicatari, segons les necessitats del servei.

Totes les noves incorporacions de personal es notificaran a BSM i CBSA previ al seu inici en el lloc de treball i requerirà el corresponent procés de formació, que anirà a càrrec de l'adjudicatari, havent de complir amb els requisits establerts en aquest Plec.

Els descansos del personal previstos a la llei seran a càrrec dels adjudicataris dels contractes basats, sense poder-se repercutir a BSM i CBSA, de tal forma que en cap moment podrà desatendre's el servei per manca de personal per descans previst a la normativa laboral. En aquests casos, l'adjudicatari ha de preveure un sistema de rotacions/torns per a assegurar el compliment d'aquesta condició.

6. Organització del servei

LOTS 1 i 2:

Els perfils professionals que es descriuen a continuació hauran de complir amb les obligacions que es deriven de la normativa aplicable amb relació a les seves funcions i de les que expressament s'identifiquen a continuació. Aquesta proposta inicial de servei és orientativa i BSM i CBSA es reserven el dret a adaptar-la previ avís a l'adjudicatari, segons les necessitats del servei. Es requereixen de forma genèrica per tots els contractes basats la disposició dels següents mitjans adscrits:

Responsable del servei

L'adjudicatari del contracte basat designarà i identificarà per a la seva part un responsable del servei localitzable telefònicament les 24 hores, els 365 dies l'any per al seguiment dels treballs, qualitat del servei i organització i supervisió del personal assignat.

El responsable del servei actuarà com a representant de l'Adjudicatari davant dels responsables de BSM i CBSA designats per a aquest contracte.

El responsable del servei complirà amb el següent perfil:

- Diplomatura/Llicenciatura en alguna de les disciplines relacionades amb les matèries objecte del servei, vinculades a les àrees de gestió cultural i divulgativa.
- Experiència mínima de cinc anys en tasques de definició de propostes divulgatives i culturals així com coordinació d'equips de treball
- Capacitat d'organització i coordinació d'equips
- Capacitat de resolució de conflictes i imprevistos

Les funcions del responsable del servei seran:

- Supervisar l'assignació de recursos tècnics
- Seleccionar el recursos humans per realitzar el servei
- Controlar i supervisar l'organització del servei i de l'equip de persones que hi treballen
- Controlar i efectuar les comprovacions de la qualitat del servei
- Dur a terme la gestió del personal, planificació i quadrants, control de presència, avaluacions periòdiques de coneixements i actituds del personal

- Dur a terme reunions mensuals amb els responsables de BSM/CBSA amb el seu coordinador del servei si escau, amb l'objectiu de comentar l'evolució de la prestació
- Vetllar pel compliment de les normes de l'espai, així com les normes de prevenció que siguin d'aplicació i de les disposicions i obligacions que es fixin en el pla d'autoprotecció
- Controlar els recursos materials i de difusió de l'espai i vetllar per la seguretat, la imatge i el patrimoni del recinte
- Seguiment presencial de visites guiades en eventualitats puntuals a petició expressa de BSM i/o CBSA
- Ser el responsable de mantenir actualitzats els protocols d'actuació d'acord amb els requeriments que incorpori BSM/CBSA per tal de fer partícip a tot el personal d'aquests, establint mecanismes de control respecte a aquest punt.

Coordinador del servei

Així mateix, l'adjudicatari designarà un coordinador del servei per a ostentar la representació davant BSM i CBSA en el dia a dia del servei, organitzar l'execució del servei i coordinar-se amb els Responsables de BSM/CBSA designats per a aquest contracte pel seu desenvolupament.

El coordinador del servei haurà d'estar localitzable telefònicament les 24 hores del dia i els 365 dies l'any. Així, l'empresa adjudicatària facilitarà a BSM i CBSA un número de telèfon directe de contacte amb el Coordinador del servei a fi i efectes de notificar-li qualsevol incidència del servei que requereixi la seva intervenció.

El coordinador haurà de complir els següents requeriments mínims:

- Experiència superior a dos anys en gestió de personal en serveis auxiliars o en museus o entitats culturals similars
- Perfil de relacions públiques
- Dots organitzatius
- Experiència en la coordinació d'equips
- Capacitat de resolució de conflictes i imprevistos

Les funcions del coordinador del servei, en dependència directa del Responsable del servei, seran:

- Coordinar, organitzar i supervisar l'operativa diària del servei
- Impartir instruccions, assignar tasques i vetllar en tot moment per la qualitat del servei prestat diàriament per tal de vetllar pel correcte desenvolupament de la visita i la correcta atenció al client
- Coordinar les accions necessàries per donar resposta en casos de baixa, absència i descoberts en el servei
- D'acord amb els responsables de BSM i CBSA, coordinar l'operativa diària i resoldre les incidències que es puguin presentar, prestant atenció i donant resposta a les qüestions que, pel seu caràcter especialitzat o complexitat, requereixin la seva intervenció

- Comunicar i informar al seu responsable del servei i al responsable operatiu de BSM i/o CBSA de qualsevol demanda específica que hagin rebut els guies per part dels visitants, o bé de qualsevol incidència sobrevinguda
- Recopilar diàriament les dades i la informació sobre el desenvolupament del servei que BSM i CBSA requereixi
- Avisar al seu comandament de les possibles avaries o anomalies amb els receptors – radioguies o qualsevol altre mitjà material pel desenvolupament del servei
- Seguiment i millora del servei recollint les millores proposades pel mateix personal
- Seguiment presencial de visites guiades en eventualitats puntuals, a requeriment exprés de BSM i/o CBSA
- Dur a terme reunions mensuals amb els responsables de BSM i CBSA amb l'objectiu de comentar l'evolució del servei

Guies de turisme

El personal que prestarà directament el servei final haurà de disposar de les característiques, competències i formació adequades que garanteixin a BSM i CBSA una prestació correcta i de qualitat, amb l'objectiu d'assegurar el desenvolupament eficient del programa de visites guiades.

Les persones designades com a guies hauran de complir, com a mínim, un dels requisits següents:

- Disposar de l'habilitació com a guia de turisme de Catalunya, d'acord amb el que estableix el *Decret 43/2020, de 10 de març, sobre l'activitat de guia de turisme de Catalunya* o decrets posteriors.
- Acreditar una qualificació professional equivalent obtinguda en un altre Estat membre de la Unió Europea o estar habilitat per una altra administració pública de l'Estat espanyol, sempre d'acord amb els procediments de reconeixement professional o exercici temporal previstos als articles relatius al reconeixement de qualificacions del *Decret 43/2020, de 10 de març* o lleis posteriors.

Cal tenir en compte que, per a l'exercici del servei al Park Güell, atès que es tracta d'un Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), el personal haurà de complir els requisits exigits pel marc legal vigent aplicable al guiatge en espais d'aquesta tipologia, en especial allò disposat a l'article 65 de la Llei 13/2002, de 21 de juny, de turisme de Catalunya, i la normativa que el desenvolupa. Així mateix, l'empresa adjudicatària i el personal designat hauran d'assegurar el compliment de tota la normativa vigent que sigui d'aplicació en matèria d'activitat de guia de turisme —incloent-hi el *Decret 43/2020, de 10 de març*—, així com de qualsevol altra disposició reglamentària o modificació normativa que es pugui aprovar durant la vigència de l'acord marc i que resulti d'aplicació al servei objecte del contracte.

Aquestes titularitats, s'hauran d'acreditar en el moment de resultar adjudicatari en el contracte basat corresponent i s'hauran de tenir sempre visibles les acreditacions durant el desenvolupament del servei.

El personal destinat al servei de guiatge de visites s'expressarà en llenguatge inclusiu no sexista. A més a més, els guies de turisme assignats a la prestació del servei hauran de tenir el següent perfil:

- **Idiomes:** Entre tot el personal destinat a la visita guiada es cobrirà el coneixement com a mínim del català, castellà, anglès i francès amb fluïdesa i correcció. Addicionalment, es podrà requerir al personal destinat al servei, el coneixement també amb fluïdesa i correcció, del portuguès, italià, rus, alemany i d'altres. Aquests idiomes podran variar d'acord amb la procedència i aflluència dels visitants segons el període. Aquestes llengües addicionals, s'especificaran al plec de cada contracte basat i es valoraran en el seu corresponent procediment de contractació.
- **Formació:** Formació acadèmica reglada en alguna de les disciplines vinculades amb la divulgació cultural i la gestió de l'activitat turística, tals com Diplomatura, Llicenciatura, Grau o Màster en Humanitats, Història, Història de l'Art, Geografia, Belles arts, Ciències socials, Psicologia, Biblioteconomia, Urbanisme, Arquitectura, Interpretació, Ciències Ambientals, Biologia, Magisteri, Filosofia, Filologia, Turisme, Grau en Turisme, etc. o similars. (Caldrà acreditar les formacions i idiomes amb les titulacions corresponents.
- **Experiència:** Mínima d'un any en guiatge de visites culturals, activitats de sensibilització, tasques de caràcter didàctic, etc. També es requereixen experiència en matèria d'atenció al client, informació i recepció.

Les principals funcions dels guies de servei, seran les següents:

- Informar i fer divulgar a turistes i visitants dels espais, sobre la cultura, l'art i la història de la instal·lació
- Acompanyar, coordinar i assistir als grups durant una visita turística o d'oci a la instal·lació
- Gestionar els mitjans necessaris perquè el servei de guia sigui atractiu i eficient
- Informar al grup de visitants sobre els elements d'interès que es trobaran al llarg del recorregut de la visita guiada
- Explicació educativa i didàctica enfocada a grups d'infants i adolescents

Ocasionalment, el personal destinat a fer les visites guiades, prestaran un servei de dramatització escenogràfic on es representaran diferents escenes teatrals a diversos punts de la ruta/recorregut de la visita guiada. Per a tal, els guies hauran d'anar vestits ambientats en la temàtica corresponent, segons requeriment de BSM/CBSA.

Aquest servei teatral escenogràfic es donarà principalment, però no exclusivament per a CBSA, amb guies vestits d'època de finals del segle XIX i principis del XX. Aquesta indumentària serà càrrec de l'adjudicaria. Tot i així, les diferents especificacions respecte les possibles indumentàries, s'especificaran al Plec corresponent del contracte basat.

L'adjudicatari garantirà l'assignació per a BSM i CBSA d'una plantilla estable i amb una baixa rotació del personal, exceptuant els casos que per motius justificats, a requeriment de BSM i CBSA o del mateix adjudicatari, es consideri necessari la substitució de determinades persones.

Per tal de garantir la prestació adequada dels serveis objecte del contracte, els licitadors presentaran una proposta organitzativa com equip de treball estable per a la prestació del servei, ajustada a les peticions del contracte basat corresponent. En aquest equip estable, s'haurà de garantir que tots els guies estiguin habilitats en els idiomes català, castellà, anglès i francès.

En la seva proposta, els licitadors faran constar les següents dades dels guies que assignaran a l'equip de treball estable:

- Nom i cognoms
- Número d'habilitació com a guia de turisme
- Idiomes en els quals està habilitat

El guia serà el responsable del grup des del moment de la benvinguda fins a la finalització de la visita. Haurà d'estar present en el moment de l'acollida del grup, així com garantir una absoluta puntualitat en l'hora d'inici de l'activitat i acomplir amb els temps establerts per al seu desenvolupament. Així mateix, haurà de preparar abans de l'inici de l'activitat els materials necessaris per a la visita, així com retornar-los als seus respectiu suport a la seva finalització.

Posteriorment, el guia haurà d'elaborar i proporcionar al seu coordinador, un informe d'avaluació de cada jornada i de les visites dutes a terme. Aquest informe final de les visites, inclourà el nombre final de visitants, valoració de la dinàmica de l'activitat, incidències detectades, si s'ha realitzat recorregut de mobilitat reduïda i propostes de millora.

BSM i CBSA podran sol·licitar puntualment al responsable o coordinador del servei, que es personifiqui en algunes visites guiades per al seguiment del seu personal estable de guies, així com controlar i millorar la qualitat del servei.

Educadors/es

El personal que presti el servei en qualitat d'educador/a, quan les visites tinguin una orientació pedagògica, didàctica o de sensibilització cultural i ambiental, haurà de disposar de la formació i competències adequades per a la interpretació del patrimoni i la conducció de grups en entorns culturals d'alt valor patrimonial.

Les persones designades com a educadors/es hauran de complir, com a mínim, els requisits següents:

- **Formació acadèmica reglada**

Disposar de titulació oficial de Diplomatura, Grau, Llicenciatura o Màster en alguna de les disciplines vinculades amb l'educació, la interpretació del patrimoni o la divulgació cultural, com ara:

Pedagogia, Educació Social, Magisteri o Educació Primària, Història, Història de l'Art, Humanitats, Ciències Ambientals, Biologia, Geografia, Turisme, Gestió Cultural, Belles Arts o titulacions equivalents o anàlogues.

• **Formació específica en interpretació i educació patrimonial**

Acreditar formació complementària o experiència formativa específica en algun dels àmbits següents:

- Interpretació del patrimoni cultural i/o natural
- Didàctica de les ciències socials o de l'art
- Educació ambiental
- Mediació cultural
- Disseny i conducció d'activitats educatives per a públics diversos

• **Competència pedagògica**

Acreditar coneixements i habilitats en dinamització de grups, metodologies participatives i adaptació de continguts a diferents perfils de públic (escolar, familiar, adult, internacional, etc.).

• **Experiència professional**

Experiència mínima d'un any en activitats educatives, culturals o de mediació patrimonial en museus, espais culturals, equipaments educatius o entorns patrimonials.

• **Idiomes**

S'aplicaran els mateixos requisits lingüístics establerts per al personal de guiatge de visites.

• **Compliment normatiu**

Quan l'activitat desenvolupada impliqui actuacions pròpies del guiatge turístic en un BCIN, s'haurà de garantir el compliment de la normativa vigent aplicable i, si escau, la participació o supervisió d'un guia de turisme habilitat.

Les titulacions i formacions s'hauran d'acreditar documentalment en el moment de l'adjudicació del contracte basat corresponent.

Les funcions dels educadors/es inclouran, entre d'altres:

- Desenvolupar activitats de divulgació i interpretació del patrimoni adaptades als diferents públics

- Conduir visites amb metodologia pedagògica participativa
- Promoure el respecte pels valors culturals i ambientals de l'espai
- Coordinar-se amb el responsable del servei i elaborar informes d'avaluació de les activitats realitzades

A més a més, caldrà que compleixi els següents requisits:

- No estar condemnat per cap delictes contra la llibertat i indemnitat sexual. A aquest efecte, amb caràcter previ a l'inici de l'activitat, l'empresa adjudicatària ha d'exigir al seu personal el certificat negatiu de delictes de naturalesa sexual, d'acord amb la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència.
- D'altra banda sempre que el servei contractat requereixi de personal especialitzat per a persones amb necessitats especials es garantirà que el monitor té experiència acreditada i formació per a poder realitzar la activitat adaptada a les necessitats del grup o persona.

7. Mitjans materials

L'empresa adjudicatària haurà de subministrar els mitjans materials per a la prestació del servei objecte del contracte. Aquests s'enumeren a continuació a títol enunciatiu i no limitatiu, però es definirà i concretarà la disposició de cadascun d'ells al plec tècnic de cada contracte basat.

Uniformitat

El personal que l'adjudicatari assigni a la prestació del servei de guiatge de visites haurà d'anar uniformat.

L'adjudicatari es farà càrrec dels costos dels uniformes del personal, d'acord amb el disseny i les característiques que determini BSM i CBSA al plec tècnic del contracte basat per a garantir la continuïtat de la imatge. L'adjudicatari mantindrà a càrrec seu el personal assignat al servei en correcte estat d'uniformitat i pulcritud.

L'uniforme comptarà amb els elements necessaris per adaptar-se a l'hivern i l'estiu, incloses sabates i/o botes, guants, viseres o barrets.

Cada treballador, haurà de disposar l'uniforme complert. El personal temporal amb motiu de substitucions, baixes o d'altres incidències, com el personal fix de nova incorporació, també haurà d'anar uniformat en tot moment del servei i disposar de les mateixes peces de roba que la resta del personal adscrit al servei.

Segons el que s'estableixi al plec tècnic del contracte basat corresponent, en el cas que s'hagi de dotar als guies de motxilla, bossa o element similar, per tal de poder transportar fins al punt de trobada amb els visitants, els dispositius de comunicació que s'empraran en la visita (micròfon amb circuit tancat, equips receptors, auriculars, etc.) així com aquelles altres elements que es requereixin per a l'adequada prestació del servei. Aquests elements, no han d'entorpir en cap cas, la capacitat de guia per expressar-se mitjançant els braços i les mans per acompanyar les seves explicacions.

L'adjudicatari restarà obligat, per requeriment de BSM i CBSA, de la renovació total o parcial de l'esmentat vestuari, quan se'n detecti un deteriorament, per tal de garantir la bona imatge en el seu lloc de treball. Així mateix, serà responsable de la reparació, reposició i lliurament al personal dels elements d'uniformitat.

L'adjudicatari garantirà que el guia disposi durant el servei, d'una identificació amb el nom, responsabilitat (guia), els idiomes habilitats per fer el guiatge de visites de l'espai i el logotip de l'empresa adjudicatària, que haurà de portar en un lloc visible juntament amb el carnet de guia oficial atorgat per la Generalitat de Catalunya.

Receptors – radioguies

L'adjudicatari comptarà amb dispositius micròfons amb circuit tancat que garantiran, per a aquelles visites en grup, l'escolta individual sense alterar els altres visitants i veïns/es que puguin conèixer en el seu entorn, i que compleixen amb totes les mesures de seguretat.

Els equips receptors hauran de complir, com a mínim, les següents especificacions tècniques:

- Abast mínim de 100 metres
- Capacitat de configurar mínim 30 dispositius a la vegada
- Auriculars d'un sol ús o auriculars de dotació amb coixinets intercanviables d'un sol ús
- Jack estàndard de 3,5 mm (universal per tal que el client que ho desitgi, també pugui utilitzar els seus propis)
- Autonomia mínima de 18 hores

Els licitadors presentaran la seva proposta tècnica especificant el model de dispositiu i característiques tècniques, que com a mínim hauran de complir els requisits establerts en aquest plec.

L'Adjudicatari haurà de disposar del número de jocs de dispositius suficients per al compliment del servei diari requerit, en perfectes condicions d'ús d'acord amb les modalitats de visita, el seu nombre màxim per grup, i les sessions ofertes en funció de les necessitats estacionals. Així com també un mínim d'unitats per a reposició en cas d'avaría i substitució del material.

L'Adjudicatari serà l'encarregat del manteniment i càrrega d'aquests dispositius. Els guies s'asseguraran, prèviament a l'inici del servei, que tot l'equipament funciona correctament, tenen la bateria carregada i no hi ha cap incidència. Una vegada finalitzada la visita o el servei,

segons sigui el cas, recuperaran els dispositius. En cas de trobar-se amb alguna incidència, ho comunicaran al seu Coordinador.

A més a més es disposarà d'un joc extra en reserva a les oficines de BSM/CBSA.

BSM no es fa responsable del deteriorament, funcionament inadequat, pèrdua o desaparició de qualsevol dels dispositius adscrits al servei.

Així mateix, pel que fa als auriculars, els licitadors podran proposar la utilització d'auriculars d'un sol ús o bé d'auriculars de dotació amb coixinets intercanviables d'un sol ús. En qualsevol d'ambdós casos, els licitadors hauran d'aportar documentació que acrediti les seves característiques tècniques.

Suport digital per al registre

L'Adjudicatari comptarà amb una solució electrònica, de forma que el Coordinador del servei pugui anotar-hi tots els fets rellevants, possibles incidències i successos que es produeixin durant la jornada, fent constar la modalitat de visita, l'hora i idioma en els quals aquestes s'han produït.

Setmanalment, es facilitarà via correu electrònic la previsió dels guies que faran les visites guiades en els dies posteriors. En cas que hi hagi algun canvi, s'haurà de notificar a BSM i CBSA amb la màxima antelació.

Setmanalment, el coordinador del servei, una vegada finalitzades totes les visites guiades, farà un informe-resum per correu electrònic al Responsable de BSM i CBSA designat pel seu coneixement.

Comunicacions

El Coordinador haurà de poder comunicar-se de forma immediata amb tots i cadascun dels guies en cas de necessitat durant la prestació del servei.

En aquest sentit, tot el personal que presti el servei descrit haurà de disposar dels sistemes de comunicació propis per a l'adequada comunicació amb el Coordinador de servei i Responsable operatiu de BSM/CBSA, si s'escau.

Es valorarà disposar de recursos materials complementaris per fer una visita més atractiva i facilitar la comprensió de l'espai. Aquests recursos materials hauran de ser validats per BSM/CBSA prèviament al seu ús en el servei.

8. Altres Requisits relatius al personal

Substitucions i canvis

BSM/CBSA podrà sol·licitar en qualsevol moment a l'Adjudicatari la substitució d'una persona assignada al servei, quan al seu criteri no executi els serveis que li han estat encomanats de forma satisfactòria, no actuant amb la deguda correcció, diligència i bon tracte en el desenvolupament de les seves obligacions. L'Adjudicatari quedarà obligat a retirar del servei a aquest personal i en donarà compliment dins un termini màxim de 24 hores des de la recepció de la petició, i s'assegurarà que els serveis previstos i que puguin estar afectats per aquest motiu, quedin convenientment coberts.

Personal de reforç i retens

L'Adjudicatari disposarà d'un sistema de control de baixes i personal de relleu de forma que el servei no es vegi afectat per aquestes, evitant així els descoberts o buits en el servei. Aquests descoberts/buits hauran de ser avisats a BSM/CBSA de forma immediata per al seu coneixement.

Es sol·licitarà que l'empresa disposi del 15% de personal de reforç/retén per a possibles situacions de reforç o buits/descoberts de servei imprevistos.

El termini de resolució dels casos de buits de personal (descoberts) durant les sessions diàries serà d'un màxim de 35 minuts des de la situació esdevinguda. Una vegada resolta la incidència, aquesta no influirà en la durada establerta de la visita, i l'adjudicatari s'assegurarà que les altres sessions consecutives previstes comencin a la seva hora, no es vegin afectades i quedin convenientment cobertes.

El personal de relleu també servirà per a respondre amb agilitat i qualitat qualsevol imprevist del servei que li sigui requerit per BSM/CBSA. En qualsevol cas, aquest personal de relleu haurà de tenir els coneixements i la formació mínima requerida per tal de realitzar les funcions del seu lloc de treball.

Prevenició de riscos laborals

Les empreses queden obligades al compliment de la normativa general sobre prevenició de riscos laborals Llei 31/1995, de 8 de novembre de Prevenció de Riscos Laborals, modificada pel R.D 54/2003, de 12 de desembre de reforma del marc normatiu de la prevenició de riscos laboral i en particular, de les disposicions sobre coordinació d'activitats empresarials a que es refereix l'art. 24 de la Llei 31/95 sobre Prevenció de Riscos Laborals i el RD 171/2004, de 30 de gener que desenvolupa el citat article 24.

En el termini d'un mes des de la notificació de l'adjudicació, BSM i/o CBSA i l'adjudicatari establiran els mecanismes de coordinació necessaris en quant a la protecció i prevenició de riscos laborals i la informació sobre ells, als respectius treballadors. A aquests efectes,

l'adjudicatari haurà de presentar en el termini fixat i **abans de començar el servei objecte d'aquesta contractació**, l'avaluació de riscos propis, i en la que es determinin també els riscos que poden afectar als treballadors de BSM i/o CBSA.

9. Contractes basats de l'Acord Marc

Al present Plec queden definides les tasques genèriques que poden resultar objecte als posteriors contractes Basats. També s'hi defineixen els trets genèrics i condicions que hauran de complir les empreses licitadores per a resultar homologades de l'Acord Marc.

Ara bé, és mitjançant els contractes Basats posteriors per a l'adjudicació del servei concret, on s'especificaran i es definiran amb la màxima exactitud i descripció totes aquelles característiques associades al servei i condicions per al seu compliment. També es contemplaran les particularitats que es considerin i es definiran els ANS en el cas d'incompliment de les condicions del servei.

El PPT dels contractes Basats detallaran les característiques d'aquestes prestacions. Aquestes seran específiques però subsidiàries de la prestació de visites guiades, regides pel PPT i PCAP.

Al PPT dels contractes Basats, BSM/CBSA hi definirà les característiques, prestacions i condicions a realitzar de forma inequívoca i clara, on hi farà constar els següents punts detallats de l'operatiu, com a mínim:

- Descripció del servei.
- Dimensionament de personal de guies, coordinador i responsable del servei.
- Definició i delimitació de la localització del servei.
- Calendari de durada del servei (dies i horari de servei). Definir les dates d'inici i finalització del servei.
- Anomenar i detallar les característiques específiques del servei: Les tasques a realitzar i la forma com s'hauran de dur a terme per a la correcta execució de l'operatiu.

Descripció de la operativa del servei:

- Formació i competències del personal adscrit al servei
- Organització i distribució del personal
- Retens i reforços

Confirmació de la uniformitat.

- Possibles requisits addicionals (per exemple idiomes addicionals, entre d'altres) del personal que resultarà adscrit al servei i de la gestió de l'adjudicatari, sempre en

- congruència amb l'objecte de l'Acord Marc i les seves especificacions al Plec.
- Definició dels mitjans materials necessaris per a la correcta operativa del servei.
- Definició dels guions de les visites guiades.
- Gestió de les incidències.
- Periodicitat i definició d'informes.
- Definició del sistema de facturació variable segons el grau d'acompliment del servei mitjançant els acords de nivell de servei (ANS).
- Model de relació entre l'empresa adjudicatària i BSM/CBSA.

L'adjudicació dels contractes Basats, s'efectuarà d'acord amb les següents normes:

- a.) En les contractacions basades del present Acord Marc amb un valor estimat no superior a 40.000 € (abans d'IVA), les entitats contractants convidaran a presentar oferta, sempre que sigui possible, les tres (3) empreses millor classificades en el procediment d'avaluació que va donar lloc a la seva homologació en aquest Acord Marc.
- b.) En les contractacions basades amb un valor estimat igual o superior a 40.000 € (abans d'IVA), es convidarà a totes les empreses homologades, sempre que sigui possible.

En ambdós casos, es concedirà un termini suficient per a la presentació de les ofertes relatives a cada contracte basat, tenint en compte factors com ara la complexitat de l'objecte del contracte, la pluralitat o no de criteris de valoració, així com la seva complexitat, i el temps necessari per a l'enviament de l'oferta. Les ofertes es presentaran de la forma que s'indiqui a la invitació o al plec del contracte basat, podent ser mitjançant l'eina de sobre electrònic habilitada a l'efecte, o bé a través de correu electrònic amb documents xifrats amb contrasenya.

Les empreses convidades a la licitació, d'acord amb el que disposen els apartats a) i b) anteriors, estaran obligades a presentar una oferta vàlida en la licitació per a l'adjudicació del contracte basat, en els termes fixats en el plec de l'Acord Marc.

El contracte basat s'adjudicarà al licitador que presenti la millor oferta, valorada segons els criteris detallats en el corresponent contracte derivat. En el cas que qualsevol empresa adjudicatària renunciï o sigui exclosa pels motius previstos en aquest plec o en el contracte basat, durant la vigència de l'Acord Marc i/o de qualsevol dels seus derivats, l'entitat contractant podrà oferir l'adjudicació a la següent empresa classificada, que podrà substituir-la durant el període de vigència restant del contracte basat i pels preus unitaris que hagués ofert en el procediment.

10. Altres obligacions dels adjudicataris i de BSM i CBSA

Les empreses adjudicatàries restaran obligades a satisfer l'import total de les despeses de personal, quotes a la Seguretat Social, impostos i arbitris. Fer arribar mensualment certificats acreditatius dels organismes competents d'estar al corrent de totes les obligacions laborals, fiscals i legals, així com tenir a disposició de BSM, la documentació que en matèria laboral,

de Seguretat Social i especialment de Riscos Laborals calgui a efectes del compliment de les disposicions legals i convencionals que existeixen en cada moment.

- Complir les obligacions i prestacions que la Legislació Social i/o Conveni Col·lectiu vigent estableixi per al seu personal.
- Establir l'organització necessària i dotar el material i maquinària adient perquè els serveis siguin prestats pel personal amb la qualificació adequada i tinguin la qualitat requerida.
- Complir amb la normativa vigent en matèria de Prevenció de Riscos Laborals i les mesures emprades, així com tot el relacionat amb la coordinació empresarial prevista legalment relativa a la seguretat de persones i béns, i a l'ús i conservació dels espais i equips cedits. Per això serà necessari tenir un Pla de Prevenció per al control de riscos detectats, així com les mesures a prendre per BSM i CBSA enfront aquests riscos.
- Mantenir en tot moment perfectament la uniformitat del seu personal, que haurà de ser fàcilment identificable a la vista.
- Amb la finalitat de controlar el servei, l'empresa aportarà a BSM i/o CBSA la documentació que li sigui requerida.
- Les empreses adjudicatàries no podrà contractar ni en conseqüència, assignarà al servei contractat per BSM i CBSA, personal amb una jornada superior a la legalment prevista.
- És a càrrec de les empreses adjudicatàries el costos i despeses derivades de l'obtenció d'autoritacions, llicències i qualsevol informació d'Organismes Oficials o particulars, els impostos, taxes, compensacions i altres gravàmens i/o despeses que puguin ésser d'aplicació segons la Legislació vigent, en la forma i quantitat que s'assenyalin.
- És a càrrec de les empreses adjudicatàries el cost de la gestoria de tota la documentació que, per requisit legal (present o futur), o per demanda de BSM i/o CBSA, s'ha de complimentar i posar en coneixement de l'administració pública competent i/o del responsable del contracte. Aquest punt inclou el cost inherent a la compra de la fulla de seguiment a través del SDR, i no ha de suposar cap cost extra a BSM ni a les seves instal·lacions.

11. Suport i comunicació

Durant tot el període del contracte, les empreses adjudicatàries hauran de donar suport d'atenció telefònica i per correu electrònic indicada per BSM i/o CBSA.

Les empres adjudicatàries haurà de proporcionar un telèfon i un correu electrònic per l'atenció d'incidències o peticions de servei reportades per BSM i/o CBSA, operatiu 24 hores al dia els 365 dies de l'any.

12. Seguiment i qualitat de la prestació del contracte

El control de qualitat i inspecció que BSM/CBSA realitzarà sobre el servei podrà tenir com a abast tots els aspectes de la prestació del servei i l'acompliment de les clàusules i prescripcions dels corresponents plecs administratius i tècnics, comprenent entre d'altres:

- Comprovar l'efectiva prestació del servei per l'adjudicatari, establint els sistemes de control que estimi oportuns.
- Requerir per part de l'adjudicatari els informes o documents que consideri necessaris relacionats amb la prestació del servei.
- Efectuar comprovacions sobre la qualitat de les tasques, comportament, ús correcte dels materials i uniformitat adequada, entre d'altres.

L'objectiu de BSM/CBSA en la realització del control de la qualitat del servei és obtenir una visió de la realització del servei que permeti millorar la seva qualitat si s'escau, mitjançant l'anàlisi i les propostes de millora.

En cas que BSM/CBSA consideri que el servei s'ha prestat de forma inadequada, a més de l'exigència immediata de la correcció de la desviació, podrà aplicar les penalitzacions que s'estableixen en els documents objecte del contracte.

Sistema independent de valoració de qualitat del servei

BSM/CBSA podrà realitzar periòdicament enquestes de satisfacció als clients via correu electrònic amb l'objectiu d'avaluar la qualitat percebuda pel client, així com identificar els possibles punts de millora dels serveis que presta.

Aquestes enquestes de satisfacció podran contemplar tots els aspectes relatius al contingut del servei i al compliment de les clàusules i prescripcions dels corresponents documents que conformen el contracte de guiatge de visites culturals.

BSM/CBSA compartirà trimestralment amb l'Adjudicatari el resultat final d'aquestes enquestes pel que fa al guiatge de visites prestat per aquest, amb la finalitat d'analitzar-les conjuntament i aplicar accions correctives o aportar propostes de millora.

Validació de la qualitat per part de BSM

A l'inici i durant el desenvolupament del servei contractat, els responsables de BSM/CBSA designats al contracte podran participar en visites guiades per tal d'avaluar-ne la qualitat i l'equip estable de guies. En cap cas BSM/CBSA estarà obligada a avisar prèviament a l'Adjudicatari.

- En aquestes visites es tindran en compte, com a mínim, els següents aspectes:
- Si el temps és l'adequat.
- Si la visita té un desenvolupament lineal però dinàmic.
- Si es tracten els punts descrits al guió.
- Si es fan les parades establertes al guió.
- Es comprovarà que el/la guia domini la llengua en la qual es fa la visita.
- Si la visita resulta amena i s'involucra al visitant en les explicacions.

Abans de la incorporació d'un/a nou/va guia a l'equip estable adscrit al servei, aquest/a farà diverses visites de seguiment i formació amb altres guies de l'equip estable.

BSM/CBSA es reserva el dret de valorar i determinar la conveniència de la incorporació del guia al servei.

13. Acords de nivell de subministrament (ANS)

Penalització fora de les estàndard: Si.

S'estableix un acord de nivell de servei (ANS) que es contrastarà per part de BSM i CBSA en funció de la qualitat dels serveis realitzats. BSM i CBSA es reserven el dret d'afegir altres indicadors de seguiment i incorporar-los al sistema de penalitzacions, en el cas que els consideri adients per a validar la correcta realització del subministrament i servei. En relació als controls dels ANS, BSM i CBSA establiran una sistema de facturació variable, en funció del grau d'acompliments i de la qualitat dels serveis realitzats.

En cas d'incompliment dels ANS establerts en aquest Plec, BSM i CBSA podran aplicar una penalització a l'empresa adjudicatària d'acord amb la següent taula:

Penalitzacions	Acords a Nivell de Servei	Criteris d'incompliment	Penalització
Penalitzacions	Acompliment del termini de substitució	Incompliment del termini de substitució de 24 hores màxim del personal adscrit al servei des de la recepció de la petició per part de BSM/CBSA	Penalització d'un 4% sobre l'import de la factura mensual

Penalitzacions	Acompliment del termini establert en cas de buits de personal del servei	Incompliment del termini de resolució de 35 min màxim davant possibles buits/descoberts personal del servei	Penalització d'un 4% sobre l'import de la factura mensual
Penalitzacions	Incompliments associats a la manca d'uniformitat i no acreditació del personal adscrit al servei.	Penalització d'un 2% sobre l'import de la factura mensual	Incompliments associats a la manca d'uniformitat i no acreditació del personal adscrit al servei.
Penalitzacions	Presentació dels informes/comunicacions en el termini acordat	Incompliment associat a la no presentació dels informes/comunicacions en els terminis acordats	Penalització d'un 1% sobre l'import de la factura mensual
Penalitzacions	Acompliment dels coneixements del servei i formacions corresponents per al personal reforç	Incompliment associat als requisits i coneixements sol·licitats del personal de reforç respecte al personal titular adscrit al servei.	Penalització d'un 3% sobre l'import de la factura mensual

Els contractistes hauran de rescabalar a l'òrgan de contractació, pels danys i indemnitzar-la pels perjudicis derivats de dol o negligència en el compliment de les obligacions resultant de la contractació específica. Igualment serà responsable dels danys i perjudicis ocasionat a terceres persones durant l'execució del contracte. En els supòsits d'incompliment o compliment defectuós de les obligacions assumides per l'adjudicatària, l'entitat contractant podrà resoldre el contracte o compel·lir-lo al compliment del mateix.

L'incompliment o compliment defectuós de les obligacions contractuals, donarà lloc a la imposició de les penalitzacions que es prevegin a la licitació/, si se'n preveuen d'específiques, i a les que es preveuen a continuació. L'adjudicatària de contractes específics restarà subjecta a les responsabilitats i sancions establertes amb caràcter general en la LCSP i, especialment, les prescrites en article 201 quan a les obligacions socials, ambiental i laborals.

A més es tipifiquen les següents faltes:

Lleus:

- Manca de col·laboració amb el personal de l'entitat contractant.
- L'incompliment de l'execució parcial de les prestacions definides en el contracte, que no constitueixi falta greu.
- No avisar a l'entitat contractant de la incorporació de personal nou o si es produeixen canvis.
- Incompliment de la normativa sobre Prevenció de Riscos Laborals, qualificats com a lleus per la seva normativa específica.

Greus:

- La resistència als requeriments efectuats per l'entitat contractant, o la seva inobservança.
- L'incompliment de l'execució parcial de les prestacions definides en el contracte, que no constitueixi falta molt greu.
- No disposar de personal suplent per una determinada prestació.
- Realitzar una jornada de treball superior a la permesa laboralment, i en cas que això succeeixi per eventualitat, no informar a l'entitat contractant.
- Permetre per acció o omissió, l'accés a dependències de l'entitat contractant, a persones alienes al servei contractat.
- Reincidència en la comissió de faltes lleus.
- Manca de cobertura de prestacions del contracte durant un període de temps, per inexistència de personal suplent o altres causes, sempre que no sigui incompliment molt greu.
- L'incompliment, que no constitueixi falta molt greu, de les obligacions derivades de la normativa general sobre prevenció de riscos laborals, i en especial, les del pla de seguretat i salut en les prestacions, qualificats com a Greus per la seva normativa específica.

Molt greus:

- Incompliment de la prestació del contracte, bé sigui per abandonament o d'altres causes.
- Passivitat, deixament i desídia en la realització del servei.
- La resistència als requeriments efectuats per l'entitat contractant, o la seva inobservança, quan produeixi un perjudici molt greu a l'execució del contracte.
- La utilització de sistemes de treball, elements, materials, maquinària o personal diferents als previstos en els Plecs i en les ofertes de l'adjudicatària, si s'escau, quan produeixi un perjudici molt greu.
- El malbé de qualsevol equipament objecte del contracte degut a una incorrecta utilització de qualsevol producte.
- No posar a disposició personal per a l'execució dels treballs mínims establerts.

- Incompliment molt greu de les prescripcions relatives a la subcontractació, si s'escau.
- Falsejament de les prestacions consignades per l'adjudicatària a la factura.
- Reincidència en faltes greus.
- Incorporar personal sense cap coneixement de les seves obligacions, ni formació prèvia.
- Incompliment de la normativa sobre Prevenció de Riscos Laborals, qualificats com a molt greus per la seva normativa específica, i en especial de les del Pla de seguretat i salut en les prestacions.
- L'incompliment de les prescripcions sobre seguretat de tercers en les prestacions.

En la tramitació de l'expedient, es donarà audiència a l'adjudicatària perquè pugui formular les al·legacions que estimi pertinents, i l'òrgan de contractació resoldrà.

Independentment del rescabament per danys i perjudicis, en cas d'incompliment que no produeixi resolució del contracte, es podrà aplicar les sancions següents, graduades en atenció al grau de perjudici, perillositat i/o reiteració:

- a. **Faltes molt greus:** penalització de fins a un 10% del preu del contracte.
- b. **Faltes greus:** penalització de fins a un 5% del preu del contracte.
- c. **Faltes lleus:** penalització de fins a un 1% del preu del contracte.

14. Confidencialitat

Les empreses adjudicatàries s'obliguen a no difondre i guardar el més absolut secret de tota la informació a la qual tinguin accés en compliment del present contracte, i a subministrar-la només al personal autoritzat per BSM i CBSA.

Les empreses adjudicatàries seran les responsables de les violacions del deure de secret que es puguin produir per part del personal al seu càrrec. Així mateix, s'obliga a aplicar les mesures necessàries per a garantir l'eficàcia dels principis de mínim privilegi i necessitat de conèixer, per part del personal participant en el desenvolupament del contracte.

Un cop finalitzat el present contracte, les empreses adjudicatàries es comprometen a destruir amb les garanties de seguretat suficients o retornar tota la informació facilitada per BSM i CBSA, així com qualsevol altre producte obtingut com a resultat del present contracte.

15. Sostenibilitat

BSM i CBSA treballen en la contractació responsable per tal de reduir l'impacte ambiental sobre l'entorn i augmentar el benefici social. Consolidar l'aplicació de conceptes de RSC a través de les licitacions és un repte de tota l'empresa. Això es tradueix en la incorporació de criteris ambientals, ètics i socials en la contractació de determinats productes i serveis:

Treballar d'acord amb el Codi Ètic, tant per l'empresa adjudicatària com per les seves empreses subcontractades. És per això que es demana l'adhesió al Codi Ètic de BSM mitjançant la signatura del mateix per respectar i protegir els drets humans i les llibertats reconegudes a la Declaració Universal dels Drets Humans i als principals acords internacionals, tant a la pròpia empresa com al seu àmbit d'influència. Assegurar la igualtat d'oportunitats i la no discriminació per raó de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social. Cal també treballar de manera respectuosa amb el medi ambient.

Com a regla general i en la mesura del possible, tant la formulació dels articles que s'ofereixin com els embalatges en els que es subministren, hauran de respondre a criteris de màxima biodegradabilitat i mínim impacte medi ambiental.

Els criteris i directrius marcats en aquest document de caire ambiental es basen en la guia de contractació pública de l'Ajuntament de Barcelona.

Els criteris de sostenibilitat requerits en aquest Plec es remetent a aquells que li afectin especificats per les normatives següents i les seves possibles actualitzacions posteriors:

- La Mesura de Govern de contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals (2013).
- El Decret d'Alcaldia sobre contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals (2013).
- Les instruccions tècniques per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat (2015).

Barcelona,

Rubén Guimerà Dehesa
Cap Àrea de Compres
Barcelona de Serveis Municipals, S.A

ANNEXOS

ANNEX 1

Aquest guió és un merament un exemple aproximat del contingut de les visites guiades al Park Güell. Les parades i temàtiques indicades podran variar segons la situació actual, actualitzant-los i adaptant-los segons les necessitats i les modalitats de visita.

GUIÓ DE VISITA GUIADA A LA ZONA MONUMENTAL DEL PARK GÜELL

Durada de la visita: 55'

Punt de sortida: accés situat a la carretera del Carmel.

I. Conceptualització de la visita:

Aquesta visita té com a objectiu una aproximació al Park Güell i a la seva zona monumental. El punt de partida és la ciutat de Barcelona de l'any 1900 on s'integra el projecte d'Antoni Gaudí i d'Eusebi Güell per la creació d'una ciutat jardí (1900-1914). A través de les diferents àrees visitades ens proposem desenvolupar la concepció i les solucions portades a terme per crear aquest espai protegit per la UNESCO com a patrimoni de la humanitat des de l'any 1984.

II. Estructura de la visita:

- Introducció

Partint de com era Barcelona l'any 1900 situem el Park Güell tot presentat la figura del seu creador, Antoni Gaudí, i del promotor d'aquesta ciutat jardí ideal, Eusebi Güell.

Barcelona 1900

Barcelona pels volts de l'any 1900 era una ciutat immersa en un canvi urbà del que avui en dia som hereus. Immersa en un impuls expansionista, va passar la ciutat d'uns 272.000 habitants pels volts de l'any 1887 a uns 547.000 habitants a inicis del segle XX. Algunes dates i els respectius fets històrics ens permeten una presentació del context urbà en el qual va desenvolupar-se el Park Güell (1900-1914):

- L'enderrocament de les muralles medievals l'any 1854 i l'aprovació del Pla de l'Eixample el 1859, van ser moments decisius en l'urbanisme d'una ciutat atapeïda pel creixement de la població. Uns anys abans ja s'havia començat a urbanitzar algun terreny fora de les muralles. El passeig de Gràcia es va formar a partir de la tercera dècada del S. XIX, sobre el camí que unia la ciutat emmurallada amb la vila de Gràcia.
- L'any 1888 havia estat l'obertura internacional de Barcelona amb l'Exposició Universal que va tenir a l'àrea de la Ciutadella el seu espai principal.
- En aquell moment d'expansió barcelonina s'agregaren els municipis circumdants a Barcelona: el 1897 van ser agregats a Barcelona els 5 municipis amb més població: Gràcia, Sant Martí, Sants, Sant Andreu Sant Gervasi i Les Corts. Horta i Sarrià ho fan més endavant, Horta el 1903 i Sarrià el 1921.

Aquesta nova ciutat de Barcelona modificava la seva estructura medieval i s'obria al segle XX amb l'Eixample i l'arribada del Modernisme als edificis que representaven les diferents famílies burgeses barcelonines¹. El Park Güell

¹ El projecte de l'Eixample ja preveia una sèrie de millores en relació a les condicions del centre històric. La presència de la natura es tenia en compte en el moment de plantejar les illes de cases. Dins de l'espai de cada illa, Cerdà va concebre dues formes bàsiques per situar els edificis, deixant al seu interior un gran espai rectangular destinat a jardí. Així mateix, les alçades estaven limitades encara que si els carrers

s'insereix en aquesta dinàmica urbana marcada per la puixança industrial. La industrialització i l'aparició de noves classes urbanes comportà a més a més una expansió dels locals teatrals, els espais d'esbarjo i les entitats que caracteritzen l'associacionisme obrer.

A nivell sanitari, Barcelona era un espai propens per la propagació de malalties i epidèmies donades les condicions higièniques i topogràfiques de l'àrea que ocupa Ciutat Vella, l'històric nucli medieval barceloní. Nous espais com l'Eixample havien de garantir la circulació d'aire, un sistema de clavegueram, unes xarxes urbanes àmplies amb presència d'espais naturals per l'oxigenació, entre d'altres requeriments. El barri de la Salut, al qual pertany el Park Güell, neix i creix a l'entorn de la construcció al 1864 de la capella dedicada a la Mare de Déu de la Salut². Es va transformar gradualment en un espai de residència de la classe alta barcelonina amb personalitats com Salvador de Samà i Torrents (1861-1933 marquès de Marianao i marquès de Vilanova i la Geltrú) o el Dr. Domènec Joan Sanllehy i Alrich (1847-1911), alcaldes de Barcelona a principis del segle XX, entre d'altres càrrecs polítics i de promoció cultural.

Una de les millores més destacades a Barcelona fou l'ampliació de les línies de tramvia que entre 1880-1900 va augmentar les seves línies i les comunicacions entre parts distants de la ciutat. La primera línia de tramvia entre Barcelona i Gràcia es va posar en servei el 27 de juny de 1872 per la companyia anglesa *The Barcelona Tramway Company Ltd*. Cobrien la línia un total de sis cotxes de tracció animal, tirats per dos o quatre mules o cavalls, i tenien dos pisos amb la part de dalt, anomenada imperial, descoberta. Els tramvies

tenien 20m d'ample, no hi hauria d'haver inconvenient en què els edificis tinguessin una alçada de 20m en lloc dels 16m projectats, ja que l'augment d'alçada, estant el sol a 45°, il·luminaria qualsevol edifici en la seva totalitat sense que cap edifici veí li fes ombra guanyant dos pisos d'alçada.

² A tall d'exemple, durant la pesta groga de 1870 es protegí el barri de la Salut com una fortalesa amb un cordó sanitari. Aquest allunyament del centre urbà era la tònica general davant les epidèmies que van marcar el segle XIX.

sortien del Pla de la Boqueria i tenien el fi de trajecte a l'acabament del carrer Gran de Gràcia. La substitució dels tramvies de tracció animal amb cavalls per l'elèctrica, iniciada a partir de 1899 va modificar la mobilitat urbana, encara que en el moment en què es projectà el Park Güell, l'actual plaça Lesseps era el marge fins on arribaven els transports³. Aïllat el projecte i de difícil accés, es garantia però l'ideal d'un espai lluny del centre urbà.

Apunts biogràfics sobre la vida d'Antoni Gaudí i d'Eusebi Güell

Antoni Gaudí i Cornet (1852-1926) va obtenir el títol d'arquitecte el mateix any que coneix a Eusebi Güell i Bacigalupi a París, l'any 1878, quan el comerciant de guants Esteve Comella li encarregà una vitrina en ferro forjat, fusta i vidre per la presentació dels seus productes a l'Exposició Universal de París. Al llarg dels anys vuitanta i noranta del segle XIX el trobem lligat al projecte de la *Sagrada Família* (el 3 de novembre de 1882 Gaudí succeeix Francesc de Paula Villar i Lozano com a arquitecte de l'edifici), i realitzacions urbanes com la *Casa Vicens* (acabada l'any 1888) o la *casa Calvet* (acabada l'any 1900). Altres realitzacions barcelonines són paral·leles a les obres del Park Güell: la *Casa Batlló* (acabada l'any 1906), la *Casa Bellesguard* (acabada l'any 1909) o la *Casa Milà* (acabada l'any 1910)⁴.

³ L'arribada del metro va mantenir aquest límit amb la parada de Lesseps que encara avui en dia és un dels accessos més habituals al Park Güell. La Línia 3 és doncs la línia més antiga del metro, inaugurada l'any 1924 i batejada com Gran Metro, unint les estacions de Catalunya i Lesseps.

⁴ La plana web del Palau Güell resumeix així les etapes creadores d'Antoni Gaudí: "*En l'obra de Gaudí es poden diferenciar, a grans trets, dues etapes. La primera etapa, en la qual l'arquitecte es va inspirar en l'art oriental i en el corrent neogòtic, té com a principals obres el Palau Güell (la primera obra important de Gaudí), la casa Vicens, la finca Güell de Pedralbes i el col·legi de les Teresianes a Barcelona, i, fora de Catalunya, el Capricho de Comillas (Cantàbria), el Palau Episcopal d'Astorga (Lleó) i la Casa de los Botines —també anomenada casa Fernández y Andrés (Lleó). La segona etapa, de maduresa, coincideix amb l'eclosió a Catalunya del modernisme, i representa la superació definitiva de qualsevol referència als estils historicistes i la consecució d'una plàstica i unes formes estructurals pròpies, és a dir, allò que més tard es coneixerà com a estètica gaudiniana. Són d'aquesta època l'església de la Colònia Güell, la torre Bellesguard, el Parc Güell, la casa Batlló, la restauració de la catedral de Mallorca, la casa Milà i la Sagrada Família (última obra iniciada per l'arquitecte i en la qual es va concentrar en exclusiva a partir del 1918)*" <<http://palauguell.cat/evolucion-geni>>, consultat 25/09/2015.

La relació amb la família Güell el va portar a realitzar diverses obres, com les intervencions a la *Finca Güell* de Sarrià (acabades l'any 1887) o el *Palau Güell* situat al carrer Nou de la Rambla (acabat l'any 1889). Altres obres vinculades són el *Celler Güell* al Garraf (1895-1901), el *Xalet del Catllaràs* (1905) edificat per albergar-hi els enginyers de la fàbrica Asland a La Pobla de Lillet, i el projecte de la *Colònia Güell* a Santa Coloma de Cervelló on destaca la seva *Cnpta* (1908-1914), entre d'altres obres relacionades amb les branques familiars com el *Capricho de Comillas* (1883).

Els Güell eren una família de financers i industrials, sobretot del sector tèxtil. Joan Güell i Ferrer (1800-1872), *indiano* enriquit a les colònies i inversor del capital en activitats industrials en tornar a Barcelona, va ser el pare d'Eusebi Güell i Bacigalupi (1846-1918). Continuador de la nissaga paterna, l'any 1871 es casà amb Isabel López y Bru, hereva dels marquesos de Comillas⁵. La seva biografia en tant que industrial, polític i promotor cultural, està lligada a la figura d'Antoni Gaudí del qual va ser mecenes a través de les diferents realitzacions que hem mencionat anteriorment.

L'inici del projecte del Park Güell

Bassegoda explica l'inici del Park Güell atenent a l'adquisició i posterior desenvolupament del projecte a l'anomenada *muntanya pelada*: "El 9 de juliol de 1899 el marquès de Marianao, gentilhome de cambra amb exercici de Sa Majestat, va vendre la part de dalt de la Muntanya Pelada a Eusebi Güell i Bacigalupi. Immediatament Güell encarregà al seu arquitecte Anton Gaudí el projecte d'una ciutat jardí per a seixanta cases en la finca tot just adquirida.

⁵ La unió de les famílies Güell i López a través d'aquest matrimoni va ser la fusió de dues de les fortunes colonials més destacades esdevenint la nova burgesia enriquida protagonista de dotar a la Barcelona del segle XIX d'una nova fesomia.

Gaudí va comptar amb Josep Pardo i Casanovas i Josep Berdié i Pardo, oncle i nebot, contractistes, que havien treballat per al senyor Joan Güell i Ferrer, pare de don Eusebi, en la construcció de la desapareguda capella de Can Feliu a la Finca Güell de Les Corts de Sarrià. Els treballs s'iniciaren el juny de 1900 amb l'explanació del carrer de Sant Josep de la Muntanya, tancat per una imposant massa de roques. Pel desembre de 1900 el senyor Güell comunicà al paleontòleg mossèn Norbert Font i Sagué la troballa de gran nombre de fòssils a l'enderrocar una cova per explanar el carrer de Sant Josep de la Muntanya" (Bassegoda 2008:100).

Aquest projecte havia de ser una arcàdia distant del centre urbà barceloní i de l'Eixample en desenvolupament que havia d'ocupar una superfície total de 15 hectàrees⁶. Darrera de les muralles del Park Güell una urbanització havia de crear-se en un entorn natural i saludable, una *Nova Atlàntida* verdagueriana lluny de les problemàtiques epidèmiques que havien marcat Barcelona. El model a seguir era el de les ciutats jardí angleses, sobretot els jardins de les escoles i centre universitaris, i les referències a Nîmes i el seu parc de La Fontaine, ciutat on Eusebi Güell va fer els seus estudis⁷. L'accés no es podia fer amb tramvia, molt diferent d'altres projectes urbanístics com el del Tibidabo del Dr. Salvador Andreu que comprenia una connexió amb els transports de la ciutat⁸.

⁶ Les illes de cases de l'Eixample fan 1,24 ha atenent als quadrilàters de 113,3 m, truncats als seus vèrtexs per la forma de xamfrà de 15 m.

⁷ El lligam entre el Park Güell i Nîmes s'ha estudiat a través de la presència del cocodril a l'escut de la ciutat francesa i la versió en trencadís del parc. No oblidem tampoc la forta presència del jardí de La Fontaine dins de la ciutat, un pulmó verd, que a més a més presenta elements arqueològics del passat romà de la ciutat.

⁸ "Aquell mateix any, el 1899, el Dr. Salvador Andreu, de la mateixa generació que Güell i amb interessos semblants i que s'havia fet famós per unes pastilles contra la tos, adquirí, amb un grup de socis, la gran finca del Tibidabo que mira vers la ciutat per fer-hi una urbanització de cases senyoriales amb jardí; aquest fou un dels negocis més espectaculars de la història de Barcelona: cinc-centes pessetes de terreny es convertiren, en uns quinze anys, en tres-centes mil. El Dr. Andreu, però, tingué la precaució de fer-hi

Només tres famílies van viure al parc, de les seixanta parcel·les projectades. El primer a comprar una parcel·la, l'any 1902, va ser un amic de Güell, l'advocat Martí Trias i Domènech, que va encarregar la construcció del seu xalet a l'arquitecte Juli Batlle i Rovells. Al mateix temps, el contractista de l'obra, Josep Pardo i Casanovas, va edificar una casa mostra per tal de dinamitzar les vendes, que fou projectada pel col·laborador de Gaudí, Francesc Berenguer. Poc després, l'any 1907, Eusebi Güell convertia l'antiga casa senyorial que ja existia quan va adquirir els terrenys per fer la urbanització en la seva residència habitual.

El nom del parc en anglès, "park", és una especificitat a la sol·licitud de llicència d'obres de 1904. I aquest era un dels models "(...) en què s'inspirà el parc fou el d'uns establiments anglesos d'ensenyament, amb les vivendes dels estudiants escampades en un parc particular i tancat, on cadascú podia viure al seu aire tot i respectant unes normes per a la salvaguarda de la vida en comú i aïllada" (Carandell 2005:10). Altres inspiracions haurien estat ciutats jardí lligades a la producció industrial com *Port Sunlight* creada l'any 1889 per Lord Lever fabricant de sabons, o el xocolater George Cadbury al capdavant de Bournville, de l'any 1895, encara que el moviment urbanístic de les ciutats jardí va ser fundat per Sir Ebenezer Howard (1850-1928). Els seus conceptes sociològics i urbanístics es contenen en el llibre titulat *Ciutats Jardí del demà*, la versió corregida del qual i completa va aparèixer en 1902 i que Cebrià de Montoliu difondrà a Catalunya⁹. Malgrat aquestes referències, el Park Güell s'ideà amb

Instal·lar un tramvia i un funicular, de fàcil connexió amb els transports de la ciutat", (Carandell 2005:11-12)

⁹ Una ciutat jardí és una zona urbana dissenyada per a una vida saludable i de treball; tindrà una grandària que faci possible una vida social a plenitud, no ha de ser molt gran, el seu creixement serà controlat i hi haurà un límit de població. Estarà envoltada per un cinturó vegetal i comunitats rurals en proporció de 3 a 1 respecte a la superfície urbanitzada. El conjunt, especialment el sòl, serà de propietat

una visió pròpia i diferenciada dels models que per aquells anys es projectaven a Europa o als Estats Units.

El model de jardí pel qual s'optà és una barreja de tradicions europees. El concepte de jardí anglès o francès creat per la mà de l'home (*natura naturata*) havia de mantenir sempre viva la presència de la natura autòctona (*natura naturans*), creant un paisatge amb una intervenció que suposi les mínimes modificacions del paisatge natural imprescindibles per a la urbanització. Del jardí romàntic i pintoresc s'extreuen les coves, les stalactites i estalagmites que per Gaudí sorgeixen de terra com un element més del paisatge que ja existia, encara que fossin creacions seves. Al mateix temps havia d'esdevenir una aventura intel·lectual, un jardí meditatiu *à la française*, la construcció d'un espai arquitectònic on havien de desenvolupar un programa simbòlic amb una forta base literària que anirem desgranant al llarg del nostre itinerari.

- Parts de la visita

1/ Viaductes (accedint per carretera del Carmel).

Les funcions variades d'estructures de circulació d'aigua, de passeig i d'ordenació de les parcel·les.

Temes a desenvolupar: integració de l'arquitectura a la natura en una concepció del jardí respectuosa amb la flora tradicional mediterrània.

pública, o haurà de ser posseït en forma associada per la comunitat, amb la finalitat d'evitar l'especulació amb terrenys.

Les vies que havien de comunicar les diferents parts del Park Güell i les parcel·les dels propietaris es traçaren seguint l'adaptació al terreny. Existien quatre categories: els *passeigs o vies principals* (amplada de 10 m), com la que ens porta de la carretera del Carmel a la zona monumental, les *vies ordinàries* (amplada de 5 m), per l'accés a les parcel·les amb els carruatges, els *camins per a vianants* (amplada de 3 m), que enllacen les dues tipologies de vies anteriors, i les *dreceres*, amb graons per arribar a les parts més accidentades. Aquest laberint de carrers per la ciutat jardí queden immersos dins de la natura que els amaga i els completa. Les amplades i les pendents havien de ser solucionades atenent a l'orografia de l'espai i a les funcions vinculades a la vida quotidiana com l'esmentat ús dels carruatges, amb unes pendents màximes del 6% per al tràfic rodat i d'un 12% per al tràfic de vianants..

Com veiem aquí, Gaudí aplicà una visió urbanista avançada i resol el fort pendent amb àmplies cobertes, recolzades en murs inclinats per disminuir la càrrega de les terres. En aquest sistema d'urbanització destaquen els viaductes com a espais de protecció dels vianants del sol i la pluja, creant a més a més els diferents nivells que marquen la forma de la muntanya pelada. Destaquen el *Pont de Baix o del museu*, el *Pont del Mig o viaducte del Garrofer* i el *Pont de Dalt o de les jardineres*. Aquesta estructura amb tres viaductes de cinc metres d'amplada que, serpentejant muntanya amunt, conduïen els carruatges des de l'entrada principal, al carrer d'Olot, fins la part alta de la urbanització, el turó de les Tres Creus, esdevenia l'eix principal sobre el qual es desenvolupava i es vertebrava l'arcàdia ideal de Gaudí i Güell.

Són aquests viaductes els que ens presenten d'una forma molt clara la integració de l'arquitectura dins de la natura. Per una banda, la mà de l'home queda desdibuixada quant les formes adquireixen evocacions de troncs d'arbre per les columnes o les cobertes com a grutes amb les pedres sense desbastar

imitant estalactites. La pedra, extreta de la pròpia muntanya, es combina amb la natura autòctona mediterrània que s'integra. L'emblema integrador d'arquitectura i natura és el garrofer que va ser plantat anys abans a la conceptualització del Park Güell i que encara ens mostra la seva presència donant nom al *pont del Mig* o *viaducte del Garrofer*¹⁰. Altres presències naturals serien l'atzavara, les oliveres, les ginestes, els pins, les palmeres o l'alzina, entre d'altres, que tenen com a denominador comú el Mediterrani i les tesis higienistes que volia implantar el projecte gaudinià¹¹.

El simbolisme religiós el trobem amb la presència de les denes d'un rosari gegant, les pedres esfèriques que ens lliguen les parts del recinte i marquen les parades o oracions que componen aquesta tradicional pràctica religiosa. Resseguir aquest rosari ens permet continuar el recorregut vers la zona monumental.

Cita d'Antoni Gaudí sobre els viaductes del Park Güell:

"L'objecte és augmentar i fer còmodes les comunicacions dels diversos indrets del Parc utilitzant únicament els materials mateixos del terreny. Si aquest hagués estat constituït per terres s'haurien fet una sèrie d'excavacions i terraplens complementaris, però, en trobar-se que s'havia d'arrencar roca, es va veure que era preferible arrencar només la pedra necessària per a fer quants viaductes que no pas arrencar-ne el cub extraordinari per fer petroplens (terraplens amb pedres)". (Puig-Boada 2004:129).

¹⁰ El citat arbre és declarat arbre d'interès local l'any 1993 (Núm. de catàleg: 0036-06-93) en tant que Garrofer (*Ceratonia siliqua*) centenari amb una data aproximada de naixement vers l'any 1893.

¹¹ Un altre focus d'atenció a la natura serien els ocells que permeten fer una descoberta ornitològica del Park Güell. Rossinyols, pardals, cadeneres o orenetes, entre d'altres, són una mostra més de la integració de l'espai amb la flora i fauna mediterrània.

2/ Casa Museu Antoni Gaudí

Casa de mostra de les que havien de ser els 60 habitatges que comprenia el projecte original.

Temes a desenvolupar: l'estil modernista, Gaudí i els seus col·laboradors.

L'edifici que avui en dia és la Casa-Museu Gaudí va ser construït entre els anys 1903-1904 com a model dels habitatges que havien de conformar el projecte del Park Güell¹². El seu arquitecte va ser Francesc Berenguer i Mestres, primer ajudant de Gaudí. La seva situació, a tocar de la via principal i amb unes vistes sobre la ciutat de Barcelona, havia de ser el reclam pels possibles compradors, sota les premisses del contractista de l'obra, Josep Pardo i Casanovas. L'espai és composta de l'edifici i de l'entorn immediat, el jardí, respectant les proporcions entre arquitectura i natura. L'any 1906, amb l'edifici encara en venda, va ser adquirit pel propi Gaudí i va esdevenir la seva residència fins el trasllat a la Sagrada Família l'any 1925¹³. Vivia en aquesta casa l'arquitecte amb el seu pare, que va morir poc després, la seva neboda Roseta i la criada Vicenta¹⁴. Durant la seva estada al Park Güell, Gaudí va tenir com a veïns les famílies Güell i Trias. Eusebi Güell, amic i client, residia a l'antiga casa de la finca Can Muntaner de Dalt, i l'advocat Martí Trias i Domènech, a l'altra única casa construïda al parc, la Casa Trias.

¹² L'octubre de 1905 es va demanar el permís d'obra a l'Ajuntament de Barcelona, tot i que, en aquelles dates, la casa probablement ja estava bastida. Antoni Gaudí va signar-ne els plànols, ja que Berenguer no tenia el títol d'arquitecte.

¹³ Després de la mort de Gaudí el 10 de juny de 1926, la seva casa al Park Güell es va posar a la venda. El comerciant italià Francesc Chiappo Arietti i la seva dona, Josefina Sala Barucchi, la van adquirir el 30 de desembre de 1926, i s'hi van instal·lar. Posteriorment l'edifici va ser comprat per Amics de Gaudí que van obrir el 28 de setembre de 1963 la Casa Museu Gaudí. La Casa Museu Gaudí es va cedir a la Fundació de la Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família l'any 1992. Des d'aleshores, forma part del projecte de la Sagrada Família i col·labora econòmicament en la seva construcció.

¹⁴ El pare va morir l'octubre de 1906, i la neboda, el gener de 1912. Des d'aleshores, l'arquitecte va viure sol a la casa. Se sap, però, que sovint va tenir la companyia dels seus amics, com Llorenç Matamala i Pinyol (1856-1925), escultor a la Sagrada Família. D'altra banda, les monges carmelites que havien cuidat el pare i la neboda en les seves malalties van seguir ajudant Gaudí en les tasques domèstiques.

El xalet d'estil modernista ens apropa a les concepcions arquitectòniques de Gaudí transmeses als seus ajudants. El gaudinisme present en les formes evocadores de la natura, com les obertures en forma de cor, la utilització del trencadís, aplicat en les dues xemeneies i en la coberta, o les formes sinuoses de les decoracions en esgrafiat, serien algunes de les claus d'aquest projecte. Fem especial atenció a les xemeneies de ventilació que evoquen una forma de bolets, específicament les múrgoles, o els ruscs d'abelles. La qüestió funcional, la circulació d'aire, es combina amb el decorativisme que pren la natura com a referència.

La Barcelona de finals del segle XIX, la de l'Exposició Universal de 1888, era una ciutat en eferescència en què l'arquitectura gaudia d'un moment notable. En aquells anys, l'arquitectura es va convertir en un signe d'estatus social de la pròspera burgesia de l'època. Tenir una casa modernista volia dir figurar, estar al dia en els cercles socials. Per satisfer les expectatives i vanitats dels seus clients, els arquitectes van utilitzar en la seva obra tot un repertori de recursos: ornamentals florals, riquesa escultòrica i treball de ferro forjat, formes ondulades, vidrieres policromes, esgrafiats, detalls ceràmics, etc., en el que s'ha denominat *l'Art Total*, per la relació entre els diferents arts. L'espai on es van desenvolupar la gran majoria dels edificis modernistes va ser l'Eixample, una zona en què durant els anys anteriors i posteriors al 1900, vers 1890-1910, es va produir el fenomen arquitectònic local de *l'Art Nouveau*, corrent de gran explosió creadora que també va deixar la seva empremta en l'arquitectura d'altres ciutats europees com Viena, Munic, Nancy, Brussel·les, Glasgow o Berlín.

Dins del concepte de modernisme destaquen les solucions pròpies i innovadores de Gaudí. El gaudinisme de formes lliures i ondulants, lligades a l'Art Nouveau, és d'una plasticitat i vistositat que es veurà reflectida en les

produccions dels arquitectes col·laboradors directes com són Josep. M. Jujol (1878-1949), Francesc Berenguer (1866-1914) i Domènec Sugrañes (1878-1938); o d'altres professionals que presenten una relació sense treballar directament amb Gaudí: Lluís Muncunill (1868-1931) amb les seves creacions a Terrassa, Salvador Valeri (1873-1954) amb la *casa Comalat* o Cèsar Martinell (1888-1973) amb les cooperatives agràries al Camp de Tarragona.

L'espai interior i l'espai exterior de la Casa-Museu Gaudí són a l'actualitat una de les vies per aproximar-se al corpus d'Antoni Gaudí. El jardí incorpora referències a altres creacions com la *Reixa de la casa Milà*, la *Creu de la Finca Miralles*, l'escultura *Cosmos* procedent de la Sagrada Família o els *Plafons de trencadís* del propi Park Güell.

3/ Jardins d'Àustria

Espai de parcel·lació i nous usos contemporanis del Park.

L'accés a la zona monumental es realitza pel la zona que ara coneixem com a *Jardins d'Àustria*. Aquesta era una de les zones destinades a parcel·les de la urbanització. Quan el Park Güell es va convertir en parc públic, la zona es va destinar a viver municipal. El nom donat prové de la donació d'arbres per part d'aquest país amb motiu de l'exposició *Viena a Barcelona* celebrada l'any 1977.

Des d'aquest punt de vista es poden contemplar els dos habitatges realitzats al Park, la casa mostra i la casa Trias. A la part superior del turó es veuen les tres creus que formen, fora dels espais monumentals, el *Turó de les tres creus*, tal i com comenta Bassegoda: "(...) Gaudí va projectar un Calvari, un Gòlgota, al turó de les Menes que es conegué des d'aquell moment com Turó de les Tres Creus. D'aquesta manera la Muntanya Pelada adquireix un sentit cristià per

similitud amb el Gòlgota i la col·locació de les tres creus damunt un pedestal de pedra sense tallar, en forma de talaiot o nurag dels temps megalítics" (Bassegoda 2008:106). Aquesta referència cristiana marca el punt culminant en alçada del projecte del Park Güell que va ser destruït al juliol del 1936, hi foren les tres creus reconstruïdes el 1941.

4/ Porteria i la Casa del Guarda

Accés al Park Güell i les àrees de serveis comuns.

Temes a desenvolupar: les arts decoratives del modernisme i la funcionalitat dels espais.

L'entrada principal del Park Güell es troba al sud, al carrer d'Olot, des d'on es pot apreciar l'escenografia espectacular de l'escala amb la *Sala Hipòstila*. La tanca de la finca és de pedra rústica i està rematada amb ceràmica i amb medallons que porten el nom de Park Güell. Les portes de ferro, amb un disseny en forma de fulles de margalló, no formen part del projecte original, sinó que provenen de la *Casa Vicens*. A banda i banda, es troben els dos pavellons que formaven la porteria. El de l'esquerra feia les funcions d'una *consergeria*, amb una sala d'espera i una cabina de telèfon, i el de la dreta era la residència del porter, d'aquí el seu nom de *Casa del Guarda*, que avui és part del MUHBA (Museu d'Història de Barcelona). Tots dos presenten unes cobertes de gran bellesa, construïdes amb la tradicional volta catalana de maó de pla, recoberta de trencadís ceràmic.

Entrant a la dreta hi ha el pavelló de la porteria amb la *casa del guarda*; l'edifici més gran dels dos, amb dues plantes i golfes. A l'esquerra hi ha el pavelló de l'administració i la sala de visites amb vistes cap al parc dotada amb telèfons i butaques poc habitual en aquella època. El més característic dels dos edificis, fets de maçoneria de pedra, són les cobertes ondulants de ceràmica bicolor i les torres de ventilació acabades en forma de bolet, *amanita muscaria*. La torre de ventilació de l'edifici de la porteria, feta amb ceràmica de color vermell amb taques blanques, és el que recorda més clarament aquest bolet¹⁵. Gaudí ja havia utilitzat la iconografia dels bolets a la *Casa Calvet*, l'any 1900. L'edifici de l'administració té una torre alta, gairebé 30 metres, en forma d'hiperboloide revestida de rajoles i una creu de quatre braços orientada cap als quatre punts cardinals i tridimensional, igual que la *Torre de Bellesguard* i la *Casa Batlló*.

L'anomenada *Casa del guarda* és un dels espais gestionats pel MUHBA, considerada com a un dels exemples d'habitatge modest construït per Gaudí entre 1901 i 1903, lloc de residència del porter de la urbanització. El petit espai, concebut per a ús d'una família humil, presenta una gran riquesa i complexitat compositiva. S'hi mostra l'exposició Güell, *Gaudí i Barcelona, l'expressió d'un ideal urbà* mitjançant tres nivells d'explicació: la casa, el parc i la ciutat, que es corresponen amb els tres pisos de l'edifici¹⁶.

¹⁵ Alguns motius de la decoració tenien la seva raó en esdeveniments del moment, com l'òpera Hansel i Gretel de Engelbert Humperdink, que va ser un dels èxits de la temporada d'òpera del Liceu en 1900-1901, just quan s'iniciaven les obres del Park. L'edifici de la porteria encarnaria la casa de la bruixa i l'altra la dels nens. Probablement Gaudí va conèixer Humperdink qui havia col·laborat en l'òpera Parsifal amb Wagner. Hem de tenir present que Güell i Gaudí eren wagnerians.

¹⁶ "El discurs expositiu presenta en primer lloc els aspectes tècnics i constructius de la casa i la relació amb altres habitatges ideats per Gaudí, seguidament aborda la fructífera relació intel·lectual i constructiva entre Güell i Gaudí, i les característiques del primitiu i fallit projecte d'urbanització residencial privada, reconvertit en parc municipal a l'any 1926. Finalment, tracta de la inserció del Park Güell a la Barcelona dels anys d'esclat del modernisme, relacionant-los amb la voluntat de representació i d'ambició de capitalitat per part de les elits barcelonines als inicis del segle XX", <<http://museuhistoria.bcn.cat/ca/node/17>>, consultat 25/09/2015.

En un lateral de l'escalinata trobem l'espai ideat com a cotxera que pel seu format i textura s'ha relacionat tradicionalment amb el cos d'un elefant. A nivell pràctic presenta una columna central en forma de copa que permet la circulació al seu voltant, evocadora per Eduardo Rojo de la cripta de Sant Pere de Rodes: *"(...) el refugio para coches de caballos –a la derecha de la escalinata-, era la recreación de la cripta del monasterio de Sant Pere de Rodes, en la provincia de Gerona. La forma de cáliz o copa de ambas Construcciones es evidente y las dos tienen el agujero en el mismo sitio. Este detalle es importantísimo, ya que confirma su relación con el original"* (Rojo 1997: 31). L'altre costat de l'escalinata, espais de lavabos i restaurant, era el garatge dels automòbils d'Eusebi Güell.

El mur de tancament protegia tota la urbanització ja que estava allunyada de la ciutat, sent aquest un mur recobert de pedra que té acabament ondulant, amb la part superior revestida de trencadís. Aquest revestiment no només es decoratiu sinó que també protegeix de la pluja impermeabilitza i dona més seguretat ja que es més difícil d'escalar. A cada vuit franges alternades es situen uns medallons de forma circular bombada, que sobresurten de l'alçada del mur i on es troben les paraules "Park" i "Güell".

5/ Escala monumental

Espai d'accés al Park Güell.

Temes a desenvolupar: simbolisme i monumentalització de l'entrada a la ciutat ideal. Utopisme i higienisme de finals del segle XIX i inicis del segle XX.

L'escalinata d'accés, entre murs emmerletats, presenta quatre trams en cascada que amb els seus 45 esglaons superen un desnivell de 6 metres. En sentit ascendent ens trobem primer amb una estructura pètria amb forma de cascada, amb grutes, formacions rocoses i liris d'aigua evocadora de l'arquitectura formada per la natura. El segon tram ens mostra el cap de serp amb l'escut de Catalunya com a rerefons. La tercera pica, la imatge emblemàtica del Park Güell, és la salamandra o drac, que extreu l'aigua recollida a la cisterna sota la columnata. El darrer tram presenta una estructura de tripode de tons marrons. Els simbolismes atorgats a aquesta entrada de gran monumentalitat han estat els que més han fet escrit als autors que han dedicat estudis al Park Güell. Les concepcions són molt diverses presentem tan sols algunes idees esbossades sobre aquesta relació amb la mitologia clàssica, el catalanisme, la Renaixença i els estudis alquímics¹⁷.

Una de les lectures simbòliques que acostumen a oferir les fonts bibliogràfiques ha estat la lectura en clau dèlfica. En aquest sentit la *sala hipòstila* seria el temple que enllaça amb l'inici de l'escalinata amb l'estructura en forma de tripode, com el que emprava la pitonissa de Delfos en dir els seus oracles. A més a més hauria incorporat una desapareguda pedra com a *omphalos* de pedra, llombrícol del món, que també era al santuari de Delfos. Culmina aquesta part un banc d'estudiada forma per tenir sol a l'hivern, però ombra durant la resta de l'any. La seva forma com a boca oberta seria tant la de la pitonissa com la porta de les aigües subterrànies, la connexió d'aquest món amb els dels morts i el dels déus, que simbolitza la cisterna sota la columnata, protegida pel drac Pitó que trobaríem en la seva versió ceràmica.

¹⁷ L'article més complet sobre els aspectes simbòlics i nacionalistes del Park Güell és el que citem a continuació: BASSEGODA NONELL, Joan, "El Park Güell. Mitologia i nacionalisme" a *RACBASJ. Butlletí XI*, 1997, pàgs. 59-76. A nivell de revisió sobre aquestes concepcions simbòliques ens remetem a la publicació: GENÍS TERRI, Jaume, *Gaudí, entre l'arquitectura cristiana i l'art contemporani*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009.

L'enllaç amb el sentiment nacionalista catalanista, la Renaixença i la pròpia biografia d'Eusebi Güell, el trobem amb el cap de serp amb el rerefons dels colors de la senyera. Al voltant de l'escut trobem el fruit de l'eucaliptus, arbre d'absorció d'aigua, ideal per dessecar zones pantanoses i acabar amb el paludisme, al·ludint al tractat d'Eusebi Güell *La inmunidad por las leucomainas* contra les epidèmies. Els interessos higienistes de l'industrial tenen un punt de partida amb els seus estudis universitaris portats a terme a Nîmes que sovint s'ha vist com una de les possibles referències en la creació del Park Güell. En aquest punt seria el drac una estilització de l'escut de la ciutat francesa que presenta un cocodril entre palmeres, seguint els treballs d'Eduardo Rojo¹⁸.

Sobre la relació amb l'alquímia i la maçoneria han destacat certs autors com la primera pica que dona accés a l'escalinata en sentit ascendent presentaria en la construcció de rocalla un compàs graduat que presentaria a Gaudí i Güell com a arquitectes i creadors del conjunt. De la mateixa forma que el drac de trencadís s'ha considerat la sargantana alquímica, representació animal i vivent del foc, com mostren els colors de la seva esquena. La recerca de la pedra filosofal alquímica seria la desapareguda pedra del darrer tram d'aquest conjunt que en una de les lectures unitàries versaria sobre com l'arquitectura i l'escultura mostren la tasca simbòlica del procés alquímic que cerca la transformació de l'home material en savi immortal, representat per l'arquitecte i el promotor

¹⁸ "En contra de lo generalmente aceptado hoy, el Park Güell no se inspira en las ciudades-jardín inglesas (la primera de las cuales, "Letchworth", es posterior al inicio de las obras del Park Güell), sino en el Parque de la Fontaine de Nîmes (Francia), ya que don Eusebio Güell cursó estudios en aquella ciudad, de cuyo parque conservó siempre un imborrable recuerdo (...) A partir de este dato se pueden comenzar a descifrar correctamente determinados símbolos de la escalinata principal del Park (cocodrilo estereotipado, palmeras a ambos lados del mismo y corona de laurel = reverso monedas romanas y posterior escudo calvinista de Nîmes; hexágono en círculos = restos romanos del templo de Diana, también en Nîmes)" (Rojo 1997: 48).

Cita d'Antoni Gaudí sobre aspectes arquitectònics:

"Quan l'edifici té simplement el que li cal amb els mitjans disponibles, té caràcter, o té dignitat, que és el mateix" i "Un mur terminat llis horitzontal no és acabat, li calen els merlets; aquests són la defensa, però això no vol dir caràcter militar", (Puig-Boada 2004:120).

6/ Sala hipòstila

Espai destinat al mercat

Temes a desenvolupar: simbolisme i funció dels espais ideats per l'arquitecte atenent a la incorporació de la vida quotidiana dins de l'ideari del Park Güell.

La *sala hipòstila* va ser construïda entre els anys 1903 i 1910. La columnata estava destinada a fer de mercat de la urbanització a la vegada que dona suport a la plaça superior. Està formada per 86 columnes estriades que s'inspiren en l'ordre dòric. Les més exteriors s'inclinen, en un moviment ondulant i obertament contrari a les regles de la composició clàssica, tot reforçant la percepció del seu paper estructural. La columnata es troba coronada per un entaulament sobre el qual s'emplaça el banc ondulat. Una canonada disposada al seu interior recull l'aigua de la pluja que es filtra des de la plaça per recollir-la en una gran cisterna subterrània, la qual té com a sobreeixidor la boca del drac de l'escala. El perfil de la sala és l'arquitrau amb els caps de lleó, les gàrgoles per l'evacuació de l'aigua de la pluja, i les gotes estilitzades que sobresurten sota els triglifs del fris.

El sostre, en l'espai interior, està format per petites cúpules construïdes segons la tècnica tradicional de voltes de maó de pla i ornamentades amb originals plafons de trencadís ceràmic per Josep M. Jujol, col·laborador de Gaudí, tal i com havia fet pel *banc del trencadís*. Aquesta tècnica també la trobem pels arrambadors de les columnes, garantint la higiene i l'adequada neteja. Els plafons ceràmics presenten una simbologia còsmica que enllaça amb les estacions de l'any i les fases de la lluna. En la part central trobaríem el *sol d'estiu* i el *sol d'hivern*. Es completen a banda i banda amb el *sol de primavera* i el *sol de tardor*. Al voltant de la presència solar hi ha les 14 llunes que remetent a les seves fases creixent i minvant.

Situada sota les columnes es troba la cisterna amb una capacitat de 1200 metres cúbics a la que només és pot accedir mitjançant una trampa situada al terra. Ocupa la meitat dreta de la sala de les columnes. Malgrat ser un espai no visible l'arquitecte es va preocupar de dissenyar amb molta cura tots els detalls decoratius, les pilastres, els capitells i les voltes. Les columnes i els arcs es varen impermeabilitzar amb ciment Pòrtland de la fàbrica Asland de Castellar de n'Hug, propietat dels Güell, i que aleshores era tota una novetat¹⁹. L'aigua no era destinada al consum sinó al regadiu i altres necessitats, recordem que el terreny era molt sec inicialment.

A nivell simbòlic, seguint altres de les teories interpretatives, el conjunt de la *sala hipòstila* es configura com a *Santuari d'Apol·lo a Delfos*: com a recinte tancat, de cara al mar, amb una via ascendent, l'escalinata, que condueix al temple del déu, la sala. Apol·lo va ser el déu que mata la serp Pitó, situada a

¹⁹ La Fàbrica de Ciment Asland, actualment convertida en Museu del Ciment Asland, va ser una fàbrica modernista de l'empresa Asland, promoguda l'any 1901 per l'industrial Eusebi Güell i Bacigalupi. Situada al Clot del Moro, al terme municipal de Castellar de n'Hug (Berguedà), va ser la primera fàbrica de ciment industrial de Catalunya i la primera que instal·là forns rotatoris a l'Estat Espanyol. Restà operativa fins a l'any 1975. Actualment és un museu inaugurat l'any 1992, adscrit al Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. L'any 2005 va ser declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

l'escalinata, que protegia les aigües, per ocupar el seu lloc. També és evocació dèlfica la pitonissa que, beguda l'aigua de la font de Castàlia, atorga oracles asseguda al tripode i inspirada pel soma, aquí l'*amanita muscaria* en l'accés al recinte, o que, per mitjà de l'*omphalos* o llombrígol, connecta amb el món subterrani, la cisterna, i el més enllà. Aquesta imbricació amb l'*Oracle de Delfos* i la mitologia clàssica aporta al Park Güell una interessant mirada on concepte, natura, tradició i estructura es barregen que es pot desenvolupar en relació a l'escalinata²⁰.

En aquesta secció trobem la que va ser casa dels Güell. Gaudí s'ocupà d'habilitar *Can Muntaner de Dalt* pels membres de la família. Aquesta antiga masia del segle XVIII reconvertida en l'actualitat en l'escola Baldri i Reixac, conserva de les intervencions gaudinianes en el portal d'entrada i la memòria d'una de les tres cases que van conformar el projecte, sent aquest una restauració d'un edifici existent.

Cita d'Antoni Gaudí sobre el Mediterrani:

"Les meves qualitats gregues són per causa del Mediterrani, la visió del qual constitueix per a mi una necessitat. Necessito veure el mar sovint, i molta diumenges me'n vaig a l'escullera. El mar és l'única cosa que em sintetitza les tres dimensions-espai", (Puig-Boada 2004:89).

7/ Pòrtic de la bugadera

Espai que connectava amb una àrea dedicada a bugaderia.

²⁰ Jaume Genís Terri destaca entre els elements que ens permeten establir una relació més directa entre Delfos i el Park Güell serien, per una banda la topografia de la muntanya, la sala hipòstila com a temple i la lectura del drac i del conjunt amb la mitologia associada, per una altra banda la relació directa de Güell amb les recerques arqueològiques dèlfiques, per la presència bibliogràfica i pel concert de l'any 1894 al Palau Güell on es van interpretar els himnes dèlfics a Apol·lo, (Genís Terri 2009:167-178).

Temes a desenvolupar: estructures que imiten la natura i atenció a les solucions arquitectòniques lligades al pensament i obra de Gaudí, com seria l'arc parabòlic.

Al cantó est de la plaça del Teatre Grec hi ha una porta de ferro que ens condueix cap a on hi havia els jardins de la Casa Larrard, l'antiga masia senyorívola que Güell va adoptar com a casa pròpia i que, des del 1931, és una escola. El recorregut, que circula a un nivell superior al de la casa, discorre per una pineda amb el pòrtic adossat a un gran mur de contenció fet de pedra sense treballar. El pòrtic adopta la forma d'una gran onada sobre unes columnes inclinades, amb una columna doble que actua com a contrafort. És un dels millors exemples de l'arquitectura orgànica que defensava Gaudí. El mateix sentit, alhora estructural i estètic, s'aprecia a la rampa en espiral que, al final del recorregut, permet baixar cap a la casa. En acabar aquesta porxada comença la segona amb forma de semicercle de columnes de creixement helicoidal que recorden les copes de cristall de xampany.

Dona nom al *pòrtic de la bugadera* la presència femenina d'una de les columnes, així com l'accés que donava aquesta secció del Park Güell a l'àrea destinada als safareig per rentar a mà la roba. Es crea l'espai del pòrtic amb unes columnes exteriors inclinades creant un passadís que podem relacionar amb altres fórmules estructurals utilitzades per Gaudí, com l'arc parabòlic i les galeries que adapten aquesta tipologia d'arc a la creació de voltes o espais interiors. En els arcs de pedra sobre els quals s'eleven els viaductes del parc Güell i en els càlculs per a les voltes de la *Sagrada Família*, utilitza els estudis

més avançats sobre estàtica i resistència de materials, encara que resà fidel als materials tradicionals.

Cita d'Antoni Gaudí sobre la Naturalesa:

"El gran llibre, sempre obert i que cal esforçar-se a llegir, és el de la Naturalesa; els altres llibres són trets d'aquest i hi ha les equivocacions i interpretacions dels homes " i *"Aquest arbre proper al meu obrador: aquest és el meu mestre!"*
(Puig-Boada 2004:91-92).

8/Teatre Grec o Plaça de la Natura

La plaça pública del Park Güell

Temes a desenvolupar: relació entre enginyeria, ergonomia i decorativisme, destacant l'ús del trencadís i l'organicisme aplicat a un espai que havia de ser l'espai de trobada dels veïns. Atenció a la presència de Barcelona com a línia de l'horitzó.

La *Plaça del Teatre Grec* o *Plaça de la Natura* era l'àgora, el punt de trobada, del Park Güell. Delimitada pel *Passeig de les Palmeres* i el *Banc de Trencadís*, s'obre a l'horitzó barceloní com a mirador sobre la ciutat. Va ser planificada per a la celebració de grans espectacles a l'aire lliure, que podien ser vistos des de les terrasses que l'envolten. Malgrat que Gaudí va respectar sempre l'orografia del terreny, aquesta gran plaça és artificial. Una part està excavada a la roca, mentre l'altra se sosté sobre la Sala Hipòstila. Acabada l'any 1914, la plaça era l'espai de representacions a l'aire lliure, un escenari vers la ciutat, on es van

portar a terme actes socials, benèfics i culturals, en època de Güell, i posteriorment activitats com sardanes.

El *Passeig de les Palmeres* és un mur de contenció acabat amb grans capitells que simulen palmeres i que es barregen amb les palmeres reals creant una il·lusió de *trompe l'oeil* o de bosc petrificat. On actualment trobem els lavabos i el bar, Gaudí va crear unes coves artificials i les galeries de l'interior de la muntanya.

El banc ondulat que emmarca l'espai va ser una concepció on ergonomia i decoració es retroben. La forma s'adapta a la funció creant una estructura còmoda per aquell que seu. L'ondulació dels seients facilita la relació entre els que descansen, evitant la línia recta i afavorint la comunicació entre els usuaris que amb aquesta solució de formes còncaves i convexes es veuen de cara a cara. La part inferior dels seients presenta una orificis per l'evacuació de l'aigua de la pluja que es condueix a les gàrgoles posteriors. En dies de pluja, el propi sistema de la plaça sense pavimentar permetia recollir l'aigua que a través de la sorra es filtrava cap a la cisterna inferior.

El decorativisme del collage ceràmic, ideat per Josep M. Jujol, aporta policromia a aquestes onades marines pètries. Rajoles senceres trencades, fragments ceràmics, o parts de vaixel·la, es combinen per la realització del trencadís de sorprenent composició abstracta. Notem incisions, signes i flors i tot un conjunt de paraules i frases que fan del banc un cal·ligrama al voltant del nom de Maria, referències religioses i d'altres de significat més críptic, com "*Oh Maria*", "*Àngelus Domini nuntiavit Maria*", "*Tum somrius*" o "*Sos ulls*", entre d'altres. Una part original de la decoració no ha estat conservada pels actes vandàlics d'apropiació de fragments ceràmics. La restauració portada a terme als anys noranta va partir de la premissa de suplir les mancances amb

ceràmica blanca que manté l'estructura visual del projecte tot i respectant les parts originals policromes de les afegides.

El simbolisme inherent al Park Güell ens portaria a comentar la relació de Maria com salvadora sobre la serp, el propi banc ondulat. Els conceptes cristians i mitològics s'imbriquen en una evocació de la salut coherent amb altres parts del recinte. Esculapi, l'Asclepi grec, era el déu de la medicina que té dedicada la constel·lació d'Ofiuc, el manipulador de serpents, on se sobreposa la de la Serp aferrada amb les dues mans separades creant una forma de lletra U. Aquesta és, precisament, la forma del banc del Park Güell, una serp agafada pels extrems, sotmesa a Asclepi o supeditada a Maria. Aquesta interpretació simbòlica enllaça amb les mesures higienistes i les preocupacions epidèmiques d'Eusebi Güell.

- Conclusions i comiat

Les conclusions són una invitació a reflexionar sobre com hauria estat la vida en aquesta ciutat projectada que no és portar a terme. Les impressions sobre el projecte, el seu fracàs i la seva importància patrimonial com a espai protegit per l'UNESCO des de l'any 1984 són algunes de les idees.

Es convida als usuaris a fer una visita lliure per la zona monumental a la recerca dels detalls i espais visitats, indicant les àrees adjacents que conformen el parc, els viaductes, i que permeten tenir una visió més àmplia del conjunt que conforma el Park Güell.

El Park Güell gira entorn una sèrie de temes de reflexió final una vegada realitzada la visita:

- Aconseguir l'equilibri entre naturalesa i cultura en un projecte d'urbanització.
- Superar els estils arquitectònics tradicionals vers noves concepcions tant estructurals com decoratives deixant constància de l'empremta de l'arquitecte i del promotor
- Crear esdevé reflexió sobre la religió/mitologia com a evocació d'allò sagrat.
- Reflexionar sobre el propi concepte de naturalesa en ell mateix atenent al respecte de les característiques autòctones.
- Crear unes condicions de salubritat i de modernitat que enllacen amb l'esdevenir de la història i les necessitats de la Barcelona 1900.

Sobre els motius que van fer fracassar el Park Güell, malgrat els insòlits serveis que oferia a l'època com eren els serveis de llum elèctrica, gas, aigua, clavegueram i telèfon, hom acostuma a citar una sèrie complexa de fets que entre ells podrien esbossar una aproximació a les causes per les quals no va reeixir el projecte ideal: les condicions complexes de la venda de les parcel·les, mitjançant antics contractes emfitèutics, la manca d'un transport adequat i el caràcter molt exclusiu de la urbanització la van fer inviable. A falta de compradors, les obres es van abandonar l'any 1914. Només s'havien construït dues de les 60 cases previstes. El parc es convertia així en un gran jardí privat, que Güell cedia per a actes públics, mentre començava a aparèixer a les guies turístiques de Barcelona com un dels punts d'atracció de la ciutat.

Si aprofundim en les que han estat considerades com les raons per explicar la inviabilitat del projecte tal i com es va projectar podríem destacar algunes de les condicions restrictives de la urbanització.:

- Només es podia edificar un 16% de la parcel·la (de 1200 a 1400 m²) de forma triangular, la resta havia de ser jardí privat.
- L'alçada dels habitatges estava limitada i la seva situació atenia a l'intent de no obstaculitzar la vista del mar i l'assolellament.
- Els compradors havien de pagar una taxa pel manteniment de la part comuna del parc, descartant els usos industrials i els equipaments que alteressin la tranquil·litat dels veïns.
- No es permetia la desforestació sense el permís explícit de l'urbanitzador.
- La llibertat creativa als habitatges quedava supeditada a l'aprovació de l'urbanitzador.
- La manca de transport directe en aquesta barriada de la Salut. A més a més, les classes altes barcelonines tenien com a zones d'estiueig Sarnà, Pedralbes, la Bonanova i Horta, més que aquesta part que ocupava el Park Güell.

Eusebi Güell va morir a la seva casa del Park Güell l'any 1918 i els seus hereus van oferir el parc a l'Ajuntament, que va acordar-ne la compra en el plenari municipal celebrat el 26 de maig del 1922. L'any 1926 es va obrir com a parc municipal. La casa de la família Güell va habilitar-se com a escola pública, que va prendre el nom del pedagog Baldiri Reixac, i la zona situada a l'esquerra de l'entrada es va destinar a viver de flors ornamentals per a l'Ajuntament. Gràcies a la tasca d'Amics de Gaudí, la casa de Gaudí al Park Güell es va obrir al públic com a *Casa Museu Gaudí* el 1963. El Park Güell es va convertir així en un parc públic molt apreciat pels barcelonins i en un important focus d'atracció de visitants. Va ser reconegut com a monument artístic l'any 1969 i va ser declarat Patrimoni Cultural de la Humanitat per la UNESCO l'any 1984. A partir de l'any 2013 es va limitar l'accés a la zona monumental, el 7,9% del parc, amb un cost d'entrada al recinte, deixant com a espai de parc públic gratuït les àrees

circumstants. Aquesta mesura vol fer front a la massificació i el control d'aquest espai paradigmàtic de la Barcelona ideada per Gaudí.

Cronologia bàsica del Park Güell

09/07/1899	compra de la parcel·la.
juny-novembre 1900	explanació dels accessos.
1901-1903	explanació interior, obertura dels carrers, arranament de les grutes, construcció dels tres viaductes i del pòrtic, mur de tanca, portes, pavellons d'entrada i escalinata.
1902-1904	casa de mostra.
1903-1907	part posterior de la sala de columnes.
1903-1906	casa Trias.
1907-1910	part davantera de la sala de columnes i cornisa.
1910-1913	banc ceràmic.
1914	interrupció de les obres.

GUIES CBSA

1- Sepultura Ramón Blanco de Erenas

Realitzada el 1908 per l'arquitecte Juli Maria Fossas, la sepultura destaca per un àngel assegut amb els ulls fixos al cel, obra de Josep Campeny, que guarda la sepultura del militar Ramón Blanco de Erenas (1833-1906), capità general de Cuba, Filipinas i Catalunya. Un altre àngel en corona el retrat on hi apareix un epitafi que proclama amb orgull "Siempre cumplí con mi deber", una mostra que la relació de la ciutat amb els representants militars del govern de la Restauració era conflictiva i sovint violenta. Els alts comandaments militars van donar suport a la política colonial i a la repressió dels moviments socials i polítics que anaven en contra del projecte de la Restauració borbònica: el sindicalisme i, a voltes, el catalanisme.

2- Panteó Àngela Brutau, Vda. Terradas

Projectat pel prestigiós arquitecte Josep Puig i Cadafalch l'any 1905, amb treballs escultòrics del destacat escultor Eusebi Arnau, el panteó es va realitzar amb pedres de Montjuïc, disposades de manera esglaonada i tallades rústicament, i coronat amb una columna de bronze esculpida amb alts relleus que acaba en una creu. Al fust i a la base de la columna hi apareixen un gran nombre de figures humanes, animals i objectes que, separats per motius vegetals, semblen seguir una línia ascendent i envoltant. Puig i Cadafalch havia projectat també l'any 1905 la Casa Terradas, coneguda popularment com la Casa de les Punxes, residència d'una família d'industrials del tèxtil que va ser coneguda sobretot per Bartomeu Terradas i Brutau (1874-1948), jugador i President del Futbol Club Barcelona.

3- Sepultura del Dr. Farreras Framis

La sepultura de Jaume Farreras Framis (1845-1907), doctor en medicina i cirurgia, i catedràtic d'anatomia, va ser projectada per l'arquitecte Emili Cortés l'any 1888 i presidida per una escultura de gran realisme, obra de l'artista Rossend Nobas. Monument de planta quadrada, sobre el sepulcre i en decúbit supí hi ha la figura d'un esquelet de marbre embolcallat en un sudari del mateix material, que el cobreix en tota la seva llargada, deixant únicament al descobert el crani i les mans. Aquest assumpte té un doble missatge: d'una banda fer referència a la mort en sí mateixa, i de l'altra, fer referència explícita a la professió del difunt. Nobas ha estat un home representatiu del moment i un dels pilars de l'escultura catalana.

4- Panteó de Lluïsa Denís i Santiago Rusiñol

El panteó propietat de Lluïsa Denís i Reverter (1862-1946), autora teatral, compositora i pintora, va ser construït l'any 1887. Lluïsa Denís es va casar amb Santiago Rusiñol i Prats (1861-1931), artista polifacètic que va esdevenir un dels líders del modernisme a Catalunya, tant per les seves obres pictòriques, literàries i també pels seus escrits,

sent decisiu en les idees estètiques del seu temps. La sepultura d'estil eclèctic destaca pel gran àngel amb les ales plegades i una actitud hieràtica fet pel reconegut escultor Enric Clarasó. L'enterrament de Rusiñol és recordat per ser un dels més emotius i multitudinaris de la història de Barcelona.

5- Sepultura de Silvia Pérez, Vda. Leal da Rosa

Tomba senzilla projectada el 1903 per Leandre Albareda, arquitecte autor dels plànols i director de les obres del cementiri, en memòria d'Antonio Leal da Rosa, un indià portuguès i accionista del Banc Hispano Colonial, el qual s'encarregava de finançar el costós domini de les possessions colonials espanyoles. Destaca pel treball escultòric de caire simbòlic que va realitzar Enric Clarasó i on hi apareix una figura exempta de cos sencer que representa una dona jove, esvelta i fràgil, d'ulls aclucats, cabells llargs i robes envoltants que ajuden a produir una sensació d'enlairament. L'obra modernista de formes sinuoses i suaus, i d'expressió espiritual i profunda, demostra la secularització del segle XIX i l'evolució de les al·legories cristianes, les quals perdien el relleu que havien tingut en l'art. La tendresa, el confort, associats a la dona, a la mare, esdevenen fonamentals en el moment de la mort, i també després de la mort. A més, la dona també és símbol de valors socials i morals fonamentals, com la saviesa, la generositat i l'amor o la caritat. Es tracta també de la bellesa i la sensualitat contra la mort.

6- Sepultura d'Àngel Guimerà

L'hipogeu va ser adquirit l'any 1884 per Àngel Guimerà i Jorge (1845-1924), dramaturg, poeta i polític considerat un dels màxims representants de la Renaixença catalana. L'obra "Mar i Cel", estrenada al Teatre Romea el 1888, el va projectar internacionalment i, posteriorment, va consolidar la seva carrera amb d'altres tan populars com "Maria Rosa", "Terra Baixa" o "La filla del mar", entre d'altres. Al costat de Valentí Almirall i com a President de la Lliga de Catalunya va impulsar les institucions catalanes, esdevenint ponent de les Bases de Manresa, el primer document que recollia les bases per constituir un autogovern a Catalunya. Va ser nomenat President de l'Ateneu Barcelonès, des del qual va donar un valor a la llengua i a la cultura catalana amb l'objectiu de normalitzar-la. Com a mostra d'això va fer el discurs inaugural en català, fet que no s'havia produït mai abans. Juntament amb Àngel Guimerà es va enterrar Pere Aldavert (1850-1932), periodista i polític referent pels inicis del moviment catalanista, amb el qual li va unir una relació personal.

7- Sepultura de Josep F. Fonrodona i Vila

En aquest hipogeu s'hi va enterrar el primer difunt del cementiri, Josep F. Fonrodona i Vila, pocs dies després de la inauguració del recinte. Com indica l'epitafi, va ser un indià que va marxar a Cuba per provar fortuna, i en el seu cas ho va aconseguir, convertint-se en l'alcalde de la ciutat de Matanzas. No és un fet sense importància que el primer enterrat en el cementiri fos un català establert a Cuba, al contrari, és molt indicatiu del paper fonamental dels indians i el capital que repatriaven en la Barcelona

d'aquells anys, sobretot en l'impuls industrial, en el modernisme i, també, en la creació del nou cementiri de Montjuïc.

8- Panteó Batlló i Batlló

El Panteó Arc-Cova de la família d'industrials de la filatura i el teixit Batlló i Batlló, una de les empreses tèxtils més grans i modernes de la seva època. El projecte, de 1886, obra de Josep Vilaseca, és un monument en pedra de Montjuïc situat al replà de l'escala. Fou excavat a la roca - com els hipogeus egipcis- i es va finalitzar el 1889. En ella intervingueren els escultors Manuel Fuxà a la façana, realitzant els dos gran àngels i Enric Clarasó a l'interior, a la cambra funerària, que té marbres de colors, on hi va esculpturar unes cariàtides. A més, compta amb treballs dels marbristes Padró i Sento, i altres de forja de Pere M. Sancristòfol, aplicacions de qualitat, particularment notables a la porta d'accés. Les al·lusions a l'art egipci són evidents: la forma de la façana de pedra, el disc solar alat col·locat damunt la porta, les columnes papiriformes adossades a banda i banda, que tenen a manera de capitell dos mussols del mateix caire; als laterals hi ha en relleu rams de flors de cascall, uns i altres símbols del son i de la mort. Amb els dos àngels perfectament abillats, portadors d'una creu alada al tocat, es forma un conjunt molt unitari, que no és comú. Josep Vilaseca fou l'autor de l'Arc de Triomf de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888 i de diferents cases per a la mateixa família; és un important representant del pre-modernisme català.

9- Panteó de Marià de Regordosa

Panteó de caire modernista que va projectar l'any 1895 Miquel Pascual, qui fou arquitecte municipal de Sant Feliu de Llobregat, Vic, Sabadell, Gràcia i Barcelona. Autor del pla topogràfic de Gràcia, projectà també la casa de la Vila i el Mercat de la Llibertat (1888), així com el santuari de Sant Josep de la Muntanya (1894). El monument amb treballs escultòrics de Vives, de marbre blanc, de grans proporcions i amb molta exornació, destaquen els treballs escultòrics ornamentals duts a terme amb un modelat molt fos. Darrera de l'àngel hi ha un sarcòfag que recolza en una base gran, decorat amb una sèrie de caps d'angelets d'influència barroca i de creus, juxtaposats. Van ser molt lloats ja en la seva construcció els canelobres de ferro forjat de 3,70 m d'alçada de la part posterior. La làpida expressa el desig amb què es va realitzar aquest monument: el record per part de la seva esposa i l'exaltació de la memòria del difunt Marià de Regordosa, industrial tèxtil i fundador d'una de les primeres colònies industrials de Catalunya ubicada al Pont de Vilomara.

10- Panteó de Salvador Bonaplata

El panteó va ser construït el 1886 per Antoni Serra i Pujals, el qual va fer un monument eclèctic, amb elements clàssics i també egipcis. Té diversos elements decoratius a destacar, com són les finestres laterals ornamentades amb vitralls emplomats i els bronzes de la prestigiosa casa Masriera. Destaca un relleu en marbre a manera de medalló que representa la faç de Crist, i la part superior del panteó acaba en un pedestal on és suportada una estàtua amb indumentària clàssica que representa la Religió, executada en marbre per Josep Reynés. La figura porta una estrella al front, i amb el braç dret aixecat cap al cel, subjecta una creu amb la mà dreta, mentre que amb l'esquerra sosté una palma de bronze. Reynés, artista creador de figures distingides de

bellesa austera, format a París, va fer escultures importants perquè s'incorporessin a l'arquitectura. La família Bonaplata va portar la màquina de vapor a les indústries, sent pioner a tot l'Estat amb la inauguració l'any 1833 de la Fàbrica Bonaplata al carrer Tallers de Barcelona.

11- Panteó de la Riva

Per tal d'erigir un artístic panteó, la família de la Riva va convocar un concurs de projectes, el qual el va guanyar l'arquitecte Antoni Maria Gallissà. Projectat l'any 1892 en estil neogòtic, la part escultòrica va córrer a càrrec d'Eusebi Arnau i dels germans Juyol. Francesc Tiestos va treballar els ferros repussats i Esteve Andorrà els de forja. Monument de planta octogonal construït en pedra de Montjuïc, molt ornamentat, fa palès els coneixements de les arts aplicades obtinguts per Gallissà al Castell dels Tres Dragons del Parc de la Ciutadella, junt a Domènech i Montaner, i Puig i Cadafalch. Els diaris comentaven l'any 1895 que cridava extraordinàriament l'atenció. L'interior del panteó era digne de veure per la riquesa dels marbres i ferros forjats i repussats, així com per la novetat introduïda a la tomba, a la qual es descendia per mitjà d'un ascensor.

12- Panteó Gener

Panteó capella d'estil neogòtic que va projectar l'arquitecte Josep Majó l'any 1902, amb treballs escultòrics en marbre de Josep Reynés, va ser construït en pedra de Múrcia, possiblement per J. Tarrach, i amb una superfície de 64m². Les obres van concloure el 1906. La quantia de pressupost, la sumptuositat de l'obra i la ubicació van ser motius molt estimats per la categoria que podria donar al recinte. En aquest panteó hi ha severitat i sumptuositat alhora. Hi dominen els trets propis de l'estil gòtic, però els detalls ornamentals tenen alguna cosa de l'estil modern de l'època. És de planta quadrada, d'execució sòbria, bon tractament de robes i el sentiment al rostre. Del mateix escultor Reynés és el relleu inscrit en el timpà de la porta amb el tema de la Sagrada Família. A l'interior, Reynés plasmà la imatge de Sant Josep amb el nen i dos àngels en oració damunt de l'altar. La llum hi entra per les vidrieres de colors dels finestrals. La reixa de la porta d'entrada conté un paviment de marbres de colors i plaques de bronze. El monument va ser encarregat per Francisca de Seycher en honor a la memòria del seu marit Josep Gener i Batet (1831-1900), destacat fabricant de tabac a Cuba.

13- Panteó Vial i Solsona

Sepultura projectada per l'arquitecte Josep Balet el 1901 i acabada el 1902, hi destaca una escultura ben modelada, de marbre blanc, de caire realista; bon estudi anatòmic obra d'Enric Clarasó. Consisteix en una estàtua que representa a un home jove, gairebé nu, que es cobreix únicament la part inferior de l'abdomen amb una desgavellada roba, que du un pic entre les mans, en actitud de cavar la seva fossa. Amb aquesta escultura, Clarasó va obtenir la primera medalla a l'Exposició Internacional de París de l'any 1900. A la part inferior de l'escultura hi ha un bloc de pedra amb la inscripció "Memento Homo". L'escultor comentava al seu llibre "Notes Viscudes" de 1931: "*Penso que és l'obra fins avui que he fet més trobada de pensament i més construïda de conjunt i detalls una de les més endevinades de la nostra època*". "*Memento Homo, recorda't home que vens*

de la terra i a la terra tornaràs". Clarasó amb aquesta obra transmetia la nova visió de la vida, una visió terrenal i allunyada de divinitats. Una nova visió sorgida de la revolució mèdica i científica que es vivia a l'època i que tractava l'ésser humà com a una criatura més de la natura i, per tant, sotmesa a les lleis naturals com qualsevol altra.

14- Panteó Fortuño i Ferrús

Un àngel majestuós davant un sarcòfag presideix el panteó de *l'indiano*, Baltasar Fortuño Ferrús, originari de Benissanet (Ribera d'Ebre), que exercí de metge cirurgià a Puerto Rico des de 1850. En tornà d'Amèrica va encarregar a l'arquitecte Ubaldo Iranzo el projecte funerari, amb col·laboració del reconegut escultor Josep Campeny l'any 1902. L'àngel custodia el sarcòfag que es troba darrere seu i vetlla l'ànima del difunt. Porta una túnica llarga de tall clàssic i mostra uns braços musculosos. També flexiona lleugerament la cama esquerra, cosa que, mitjançant la caiguda dels plecs de la roba, confereix a la figura ritme i moviment. Malgrat que no mostra cap expressió de consol, dirigeix la mirada cap al cel per acomplir la missió d'àngel que guia les ànimes. Sosté amb la mà esquerra un pom de flors i fulles de cascall que simbolitzen el somni etern, mentre que amb l'altra mà subjecta la palma, considerada universalment símbol de la victòria i d'immortalitat.

15- Panteó Campassol/ Borrell

El panteó de les famílies Campassol i Borrell el va projectar l'arquitecte Miquel Bertran de Quintana l'any 1902. Monument format per un basament ampli, voltat de pilons de pedra units per una barana de ferro d'ornamentació floral i formes sinuoses properes al modernisme. Hi destaca un pedestal que té a la part anterior una orla de flors i d'acant i lletres gòtiques, i a la part posterior la inscripció en llatí "Beati mortui qui in domino moriuntur". Sobre aquesta base hi ha una columna amb un capitell abans format per flors grans i rematat en forma octogonal, i servia de base a la creu esculturada que concloïa l'estructura. Al seu costat es conserva una figura espectacular d'un àngel de marbre, obra del destacat escultor Josep Llimona, que porta al braç esquerra una espasa de ferro que ha desaparegut. De modelat fos i formes suaus, té una expressió d'altivesa i expectació, la mirada fixa i els llavis oprimits.

16- Sepultura Josep Clarà i Ayats

L'obra funerària la va realitzar el mateix artista un any abans de la seva mort. Josep Clarà i Ayats (1878-1958) és considerat un dels escultors més destacats del Noucentisme. Format a Olot i posteriorment a Tolosa i París, on va tenir una gran influència d'artistes francesos com Auguste Rodin, considerat el pare de l'escultura moderna, o Aristide Maillol, Clarà va desenvolupar el seu propi model clàssic, sovint depurat i auster, com demostra la seva sepultura, un relleu femení ajagut amb expressió de tristesa.

17- Panteó Alomar i Estrany

El panteó Alomar i Estrany va ser realitzat l'any 1893 per l'arquitecte Frederic Aymamí amb elements propis de l'art clàssic. Destaca principalment una de les millors obres funeràries del reconegut escultor Josep Llimona. La figura perfectament modelada, amb un bon tractament de les robes, és una anunciament del modernisme. Llimona, deixeble durat els primers anys de Rossend Nobas, va abandonar l'estatisme de les seves obres, i va ser capaç de plasmar la profunditat dels sentiments. Amb aquesta obra, l'encara jove escultor va guanyar un gran prestigi que posteriorment demostrà amb un ventall d'obres que l'han posicionat com el màxim representant del modernisme en l'art de l'escultura. El panteó de la família Alomar i Estrany va ser encarregat per la Sra. Francesca Estrany per enterrar-hi les despulles del seu difunt marit el Dr. Alomar. Joaquim Alomar i Font, farmacèutic de professió, va ser conegut per liderar, juntament amb Joan Uriach, els laboratoris Alomar i Uriach, l'any 1864. Es tractava d'un projecte innovador en aquell temps, perquè la tradicional drogueria va ser transformada en una farmàcia central, la qual seria capaç de vendre productes medicinals estrangers, però sense deixar-ne de fer d'elaboració pròpia.

18- Sepultura d'Adela Domènech i Serra, Vda. Llinàs

Panteó realitzat pel mestre d'obres Joan Bruguera i Díaz l'any 1903 i els Germans Ventura, escultors marbristes dedicats fonamentalment a l'escultura funerària, que tenien el taller al carrer Muntaner, número 6 de Barcelona. A tots els cementiris barcelonins hi ha sepultures diverses projectades i executades per ells, o fins i tot fetes directament en el seu taller. La Sra. Adela Domènech va fer traslladar en aquest panteó les despulles del seu marit Josep Llinàs i dels seus avantpassats enterrats al cementiri de Poblenou, entre ells el seu pare Jacint Feliu Domènech i Sastre (1802-1863), polític progressista que va esdevenir Alcalde de Barcelona, de Madrid, Diputat, Senador i tres vegades Ministre d'Isabel II.

19- Panteó Pilar Soler, Vda. Serra

El panteó va ser encarregat per la senyora Pilar Soler i qui el va projectar va ser l'arquitecte d'estil eclèctic Rafael Puig i Puig, l'any 1894, amb la col·laboració de Pau Deulofeu, un escultor decorador especialitzat en art funerari i recordat principalment per formar l'equip d'escultors que van col·laborar amb Elies Rogent en la construcció de la Universitat de Barcelona. El panteó destaca sobretot per la seva inspiració en les construccions funeràries faraòniques, com es pot veure amb la gran piràmide de 12 metres d'alçada feta de pedra de Montjuïc. La motivació per fer un panteó d'aquestes característiques es deu al gran culte a la mort que tenia l'antiga civilització egípcia, és per aquesta raó que als cementiris és habitual veure sepultures neogípcies. La piràmide conté un gran basament i seguidament un fris que envolta tot el perímetre amb relleus vegetals que fan una sanefa simètrica. La porta d'entrada, a l'estil dels antics hipogeus egipcis, està coronada per una esfera alada, símbol d'eternitat i reencarnació.

20- Sepultura de Nicolau Juncosa

Nicolau Juncosa i Sabaté (1865-1932) va encarregar l'any 1913 una obra funerària a l'escultor Antoni Pujol i Panadès amb l'objectiu de representar-se a si mateix com si estigués viu, amb la indumentària de l'època. Aquest realisme escultòric va tenir el seu origen a mitjan segle XIX, quan els artistes deixaren de mostrar la mort com a tema grandiloqüent i la introduïren en la realitat quotidiana. L'obra escultòrica s'anomena "La Solució", tal i com es pot veure al marge inferior esquerre, i està acompanyat d'uns punts suspensiu i un interrogant. En aquest cas la mort és vista com la solució a les dificultats per la fàbrica que està reproduïda en relleu al seu darrere. El més sorprenent d'aquesta sepultura és que fou encarregada pel mateix Nicolau Juncosa i que el rostre de la seva estàtua fou realitzat mitjançant la tècnica de la màscara de guix aplicada un cop mort, de manera que van poder reproduir fidelment la seva expressió facial. Juncosa va ser un pròsper comerciant i exportador de vins, gerent de la casa de vins Vendrell i Companyia, i polític, esdevenint Tinent d'Alcalde de Barcelona entre el 1909 i el 1913, i posteriorment va encapçalar la candidatura Coalició Republicana, sortint elegit Diputat per Tarragona. El seu paper polític es va veure reforçat amb la proclamació de la Segona República Espanyola, convertint-se en un personatge destacat dins del Partit Republicà Radical, el segon amb més escons de tot l'Estat.

21- Panteó Amatller

Monumental panteó neoromànic ideat per mossèn Josep Gudiol i Cunill, i dut a terme per l'arquitecte Emili Sala i Cortés, que va signar el projecte el mes de març de 1911, acabant les obres el gener de 1915. Aquest mausoleu és un exemple notori de la importància que tenia per a la burgesia l'àmbit funerari, orientat com una continuïtat de la vida. Els Amatller ja gaudien d'una gran superfície al passeig de Gràcia. Teresa, la filla del fabricant de xocolata Antoni Amatller i Costa (1851-1910), va adquirir amb motiu de la mort del seu pare, diverses parcel·les que conformen una gran extensió per recrear en miniatura un entorn arquitectònic que porta al recolliment. Per dur a terme el panteó es van utilitzar 150 m³ de carreus de pedra dita del "raitx", 2 m³ de marbre blanc d'Itàlia, destinats als dos sarcòfags –que va treballar Josep Tarrach- i a l'altar de l'interior. A més, s'hi van annexonar dos solars més destinats a la creu de terme. El model del timpà de la porta d'entrada duia l'anagrama EA a la part esquerra i la data, aquesta signatura, pròpia d'Eusebi Arnau, no es troba en el timpà realitzat en material definitiu i aplicat a l'obra. Els treballs de forja van ser encarregats a Ramon Collell Palanca "Picallimas".

22- Panteó Eduard Sevilla i Montoliu/ Coromina

Panteó d'estil modernista que va projectar Leandre Albareda l'any 1906 i va acabar el 1907, i que va comptar amb la col·laboració de l'aparellador A. Godinas, l'escultor Rafael Atché, els marbristes Mas i Tarrach, la foneria Vda. Argelaguet, i Damians, i els vitrallers Rigalt Granell. Monument de marbre, de grans dimensions, té importants treballs de bronze. La part superior conforma una terrassa, a la qual s'accedeix per dues escalinates laterals. En aquest espai hi ha un sarcòfag custodiat per la figura d'un àngel

que amb el braç aixecat apunta al cel amb la mà. La seva actitud infon consol i ens recorda que un dia ressuscitarem. Aquesta obra representa un model sumptuós d'arts aplicades dins les tendències més modernes d'aquella època. Originalment, el panteó va ser encarregat pel Capità General de la Marina, Eduard Sevilla i Montoliu, i posteriorment va ser adquirit per Lluís Coromina i Martorell, fabricant de productes carbònics.

23- Panteó Buhigas

Clara Tamareu Vídua de Buhigas, va adquirir aquest solar de 16 m² per construir-hi un mausoleu el mes de desembre de 1903, i el 1905 s'iniciaren els treballs dirigits pel mestre d'obres Joan Bruguera i Díaz. Els marbristes Enric Serra i Joan Figueras van ser els constructors de la part artística i segons la revista *Il·lustració Catalana*, Bechini realitzà la figura de l'àngel. S'utilitza la pedra a excepció de la figura que està realitzada en marbre blanc. Hi destaca un sarcòfag de grans dimensions, de línies sinuoses amb decoració floral; a la part anterior d'aquest, hi ha a terra, un coixí sobre una catifa - que cobreix parcialment els esglaons- on es llegeix el cognom de la família. La figura representa un àngel, i es recolza suplicant sobre el sarcòfag. La figura en posició molt forçada, és un bon treball escultòric, amb un bon estudi i tractament de robes.

24- Panteó August Urrutia Roldán

Panteó d'estil neoclàssic que va projectar l'any 1908 l'arquitecte Antoni Vila i Palmés, director i professor de l'Escola Municipal d'Arts Aplicades del districte VIII i Cap de la secció d'habitabilitat de l'Ajuntament de Barcelona. Els treballs escultòrics són del marbrista Martínez Fortuny. Monument de planta poligonal en el qual s'utilitza la pedra de Montjuïc i el marbre blanc; consta d'un ample basament que suporta una doble filera de columnes, de fust llis a la part inferior i estriat a la superior. A aquest espai superior s'hi accedeix per mitjà de dues escales laterals. A la part central hi ha la figura d'un àngel de caire clàssic, excessivament efectista, que recolza sobre un sarcòfag profusament decorat, de les mateixes característiques estilístiques. Les obres es van acabar l'any 1911. August Urrutia i Roldán va ser un indià basc propietari de plantacions de cacau a Veneçuela, el qual es va casar amb Josefina Miró, cosina del famós artista Joan Miró.

25- Sepultura Pedro del Balzo

Projectada per l'arquitecte Miquel Madorell i Rius l'any 1905, amb la participació de Víctor Masriera i de la Foneria Masriera Campins, és una mostra de l'alt nivell que van assolir les arts decoratives a Catalunya. L'arbre de la creu, original i refinat, presenta a l'estípit una tija de fulles delicades que és coronada per lliris, atribut de la Mare de Déu, símbol de la puresa i la innocència, però que també signifiquen l'abandó a la voluntat de Déu. A banda i banda de la creu hi ha artístics peveters, i formes sinuoses en pedra de Montjuïc emmarquen la làpida amb dues anelles i el nom del difunt en lletres de bronze. L'encàrrec el va realitzar Edelmira Rovira i Escofet en memòria del seu marit Pedro del Balzo, advocat de professió.

26- Panteó Maria Bueno Cardiel

Realitzat l'any 1911 per l'arquitecte Gabriel Borrell i Cardona i l'escultor Josep Rebarter i Gasulla, va ser un encàrrec de Maria Bueno Cardiel per tenir una sepultura familiar amb distincions. El luxe dels panteons del cementiri de Montjuïc recorda el de les cases de la burgesia, i ho fa pels mateixos motius. La casa i la sepultura eren els aparadors, els miralls que reflectien el poder i la respectabilitat de la família. La construcció d'un nou panteó era notícia comentada als diaris i, per Tots Sants, els barcelonins, després de visitar els seus difunts, s'acostaven encuriosits a veure la nova edificació. El panteó causava admiració i amb l'admiració augmentava la reputació de la família.

27- Sepultura de la Família Maucci

La sepultura de la família Maucci, clarament realista, va ser creada l'any 1913 pel mestre d'obres Josep Masdeu i pel taller marbrista F. Graell. L'estil de la sepultura respon a una nova manera d'expressar els sentiments davant la mort d'un ésser estimat. A l'acomiadament de qui es moria, a la confessió i als sagraments, s'hi afegeix al s. XIX una sentimentalitat nova. La mort es converteix en el moment de l'afirmació dels grans afectes i dels grans amors. Aquesta idea romàntica de l'amor vencedor de la mort afectà el disseny de l'escultura funerària. La continuïtat que dona l'amor a la família i als amants més enllà de la mort es tradueix en el retrat escultòric dels difunts tal com eren abans de morir, que es col·loquen a les seves tombes. La idea general d'aquest estil que tan bé ens representa la sepultura de l'editor Manuel Maucci és que la trista realitat de la mort, del cadàver, és substituïda per una il·lusió, la d'aturar el temps, i així fixar la joventut eterna, la bellesa incorruptible, l'amor que no defalleix.

28- Panteó Carbó

El panteó Carbó el va encarregar Carme Juncadella i Olivé l'any 1904 per enterrar-hi les despulles del seu marit difunt Enric Carbó i Ferrer, juntament amb altres familiars. L'obra va ser dirigida per l'arquitecte Pere Garcia Faria, amb models escultòrics d'Eusebi Arnau. L'àngel el va reproduir Federico Bechini en marbre. El panteó destaca per una creu de grans dimensions, que té a la part central i de forma circular un relleu que representa la Santíssima Trinitat. El Pare i el Fill estan asseguts als extrems i l'Esperit Sant és a la part superior en forma de colom. A la part inferior s'hi pot llegir la paraula "miserere". Un treball que recorda l'activitat d'Arnau com a medallista. L'àngel amb les ales desplegadas es troba en actitud d'escriure amb la mà dreta, i a la mà esquerra hi du un rotlle. L'escultura, de tendència modernista, porta una túnica que el cobreix i referma l'efecte de lleugeresa pel fet de ser més llarga, creant la sensació que l'àngel està enlairat. Enric Carbó era originari d'una família benestant de Vilanova i la Geltrú que, gràcies al capital fet amb el comerç de vi i aiguardent a Amèrica, van esdevenir uns grans impulsors de la indústria tèxtil catalana. A més, era conegut per ser l'oncle del destacat pintor modernista Ramon Casas i Carbó.

29- Panteó Bartomeu Robert/ Emerencià Roig

En un dels espais més rellevants del cementiri, destaca aquest panteó projectat per l'arquitecte Simó Cordoní Carrera, l'any 1903, per tal d'acollir les despulles d'Emerencià Roig i Bofill (1848-1901). Cordoní també va realitzar la sepultura que es troba adossada; es tracta del panteó del metge i polític Bartomeu Robert i Yarzábal (1842-1902). El panteó d'estil modernista que ressalta per l'ornamentació. El modernisme, la natura va esdevenir un element fonamental que ho emplenà tot com l'ornamentada creu de ferro que corona el panteó. Línies sinuoses i ondulats reproduïen tiges i flors que, a la base de l'arbre de la creu, s'estenen com una planta enfiladissa per la coberta del monument funerari. Així mateix, la reixa que tanca la sepultura i que mostra el símbol del somni etern amb les flors de cascall, presenta uns elements ondulats i ritmes curvilinis. Bartomeu Robert va ser considerat un dels protagonistes del renaixement iniciat en la medicina espanyola durant l'últim terç del segle XIX, i es convertí amb un dels membres destacats de la coneguda "Generació Mèdica Catalana de 1888". Metge titular de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau l'any 1869, va culminar la seva carrera en la política. L'any 1899, Bartomeu Robert fou designat batlle de la ciutat de Barcelona, des d'on va promoure el "Tancament de caixes", una protesta en contra de l'augment d'impostos del govern espanyol a la societat catalana per fer front a la crisi colonial. Aquesta acció ciutadana és considerada per a molts historiadors com l'inici del catalanisme polític. Va presidir la Lliga Regionalista des de la seva formació el 1901 i fou elegit diputat a Corts Generals en les eleccions parlamentàries d'aquell mateix any. Emerencià Roig fou redactor de la *Gaceta Médica Catalana i de La Independència Mèdica (1877)*, dirigida pel prestigiós doctor i escriptor Joan Giné i Partagas, el qual era també rector de la Universitat de Barcelona. En aquestes revistes era on escrivia articles el doctor Bartomeu Robert, el qual era cunyat d'ell i guardaven una gran amistat. A més, fou president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques i de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona.

30- Sepultura de Rodrigo Rubert i Laporta

Rodrigo Rubert i Laporta, fabricant de paraigües molt reconegut a la ciutat, va encarregar l'any 1907 un panteó a l'arquitecte Josep Plantada i Artigas, qui el va realitzar amb la col·laboració dels marbristes Enric Serra i Joan Figueras. L'objectiu era acollir els tres fills del matrimoni i, anys després, els seus progenitors. La mortalitat infantil era molt alta, també entre les classes benestants, arran de les epidèmies i la insalubritat de les ciutats industrialitzades. Una mostra commovedora del gest amorós dels pares, de les famílies: els joves germans es tornen a reunir sota l'empara dels pares. Un record per a sempre de l'amor que va unir i uneix a les famílies.

31- Panteó Leandre Albareda

El panteó Albareda és una obra realitzada l'any 1889 pel mateix propietari Leandre Albareda i Petit (1852-1912) per enterrar-hi les despulles dels seus familiars. També seria la seva pròpia sepultura i posteriorment la de la seva dona l'any 1922, moment en el qual va quedar clausurada a perpetuïtat. Leandre Albareda, dissenyador del

cementiri, va escollir un espai privilegiat per aixecar un monumental panteó. Elevat en una plaça, s'hi accedeix mitjançant unes escales que fan que ressalti per sobre de la resta. D'estil neoegipci, hi destaca un obelisc, símbol de resurrecció, i un gran àngel sedent que vetlla la porta de la tomba. Hi van col·laborar diferents artistes destacats del moment, com els escultors Josep Campeny, en l'escultura de l'àngel exterior i en el Sant Crist interior, i Manuel Fuxà en el baix relleu en bronze dels retrats dels difunts sobre les làpides dels sarcòfags ubicats a la cripta. També hi van participar els germans Juyol en les escultures d'ornament, Pijoan i Casals en els bronzes, els germans Ventura en els marbres, Vilaró Saumell en els daurats, Grau a la foneria i Rigalt a les vidrieres de colors.

32- Sepultura Eduard Puig i Valls

Panteó realitzat el 1889 per l'arquitecte Frederic Aymamí on hi destaca una obra escultòrica de Josep Campeny que expressa una sentimentalitat nova. La mort es converteix en el moment de l'afirmació dels grans afectes i dels grans amors. El cel es converteix en el refugi de l'amor que han malmès la crueltat de la mort o els interessos de la societat. El cel passa a ser l'espai on els amants es retroben i s'uneixen lliures finalment de tots els obstacles que els han separat. L'obra de Campeny expressa l'erotització que va experimentar aquests anys la representació tradicional cristiana de l'àngel que s'emporta l'ànima cap al cel. Campeny, que potser segueix el dibuix de Charles Kingsley, transforma l'àngel en el déu de l'amor, i l'ànima en Psyche, la seva esposa.

33- Sepultura d'Ernest Niquet

Sepultura que es va dur a terme l'any 1895, segons un projecte signat per l'arquitecte Josep Balet i el mestre d'obres Domènec Balet Nadal, en el qual es distingeix una escultura exempta, en marbre, realitzada per Enric Clarasó. L'escultor va plasmar una figura femenina en actitud d'abatiment que du el cap cobert; acompanya l'expressió de dolor l'acció de llençar unes flors a la tomba. És una escultura de molt de realisme, de caràcter, amb molta expressió de gest; simbolitza la promesa del record perdurable de la persona, resolta d'una manera humana i íntima. La superfície de la sepultura l'envoltava una barana de ferro que ha desaparegut. Enric Clarasó a *Notes viscudes*, la titula *Meditació* i la defineix com una dona asseguda sobre la tomba del qui ja no hi era, on deixa caure unes flors i plora pel cos que ja no podia ésser seu, amb el sentiment del que havia perdut i de no haver sentit el goig de quan el tenia.

34- Sepultura de José M. Fernández Colavida

Dos de les figures més significatives de l'espiritisme de la Barcelona de voltant de l'any 1900 tenen la seva sepultura al "recinte lliure" del Cementiri de Montjuïc. Es tracta d'Amalia Domingo (nínxol 35) i de José María Fernández-Colavida. José María Fernández Colavida, mort o "desencarnat" l'any 1888, va ser president de l'*Asociación de Amigos de los Pobres*, fundador, propietari i director de la *Revista de Estudios Psicológicos*, i autor i traductor de nombroses obres sobre aquest tema. L'espiritisme va tenir molts seguidors. Ja el 9 d'octubre de 1861 el bisbe de Barcelona havia fet cremar

tres-cents llibres i fulletons de tema espiritista propietat de José María Fernández Colavida en l'esplanada on s'executaven els criminals. L'oposició i persecució de l'església catòlica, i el descrèdit de l'espiritisme per part de la ciència, no va impedir que s'estengués per tota la ciutat. Encara a l'any 1934 es va celebrar a Barcelona un congrés internacional d'espiritistes.

35- Francesc Layret i Foix

La sepultura de Francesc Layret i Foix (1880-1920) és el reflex d'un període de lluita violenta entre la patronal i alguns sectors anarquistes. La patronal va organitzar el "Sindicato Libre", des del qual es va dirigir la violència contra els treballadors i es va dur a terme l'estratègia d'intimidació i terror que es coneix com "pistolerisme": l'assassinat de líders obrers per pistolers professionals sota l'emparedament dels governadors militar i civil. Layret, advocat laboralista, va ser víctima del pistolerisme. Igual que el seu company Salvador Seguí, conegut com el "Noi del Sucre", també assassinat per la patronal, eren figures molt respectables i conegudes entre les classes populars barcelonines. Eren també dues veus moderades dins del moviment obrer i la seva capacitat d'unir diverses faccions sindicals i polítiques, i la seva capacitat de mediació amb el sector burgesos (Layret era d'origen burgès), els van convertir en objectiu prioritari per a aquells sectors patronals que buscaven la radicalització del moviment obrer i, d'aquesta manera, la intensificació de la repressió policial contra els sindicats. Layret va ser assassinat a trets per un grup de pistolers quan sortia del seu domicili el 30 de novembre de 1920. Dos dies després es va organitzar una vaga general i el seu funeral es va convertir en un acte polític. La Guàrdia Civil i l'exèrcit van carregar i disparar contra la multitud.

36- Sepultures de Francesc Ferrer i Guàrdia, Buenaventura Durruti i Francisco Ascaso

Francesc Ferrer i Guàrdia (1859-1909), pedagog i fundador de l'Escola Moderna, va ser víctima de la repressió que va dur a terme el govern espanyol d'Antonio Maura. Denunciat pels representants de l'Església Catòlica a Barcelona, que no veien amb bons ulls el desenvolupament d'una escola laica i catalana, va ser acusat de ser un dels instigadors de la revolta coneguda com la Setmana Tràgica. Ferrer i Guàrdia, maçó, lliurepensador i anarquista no va ser responsable de la insurrecció, però era un símbol d'allò que més odiaven les autoritats i els sectors conservadors de la ciutat. El 13 d'octubre de 1909 va ser declarat culpable per un tribunal militar i afusellat al castell de Montjuïc.

Buenaventura Durruti (1896-1936) i Francisco Ascaso (1901-1936) van ser dos líders anarquistes que van formar part de Los Solidarios, juntament amb Joan Garcia Oliver, per respondre a la violència patronal i del govern, coneguda com el pistolerisme, amb atemptats contra els industrials, polítics i eclesiàstics que finançaven els pistolers. Més tard, també esdevindrien líders antifeixistes que van lluitar contra la insurrecció militar liderada pel general Francisco Franco. Cap dels dos va escapar de la violència que va desfermar la Guerra Civil espanyola. Durruti va morir el 19 de juliol de 1936 a la ciutat universitària de Madrid defensant la capital de l'atac feixista. La versió oficial de la seva mort és que va rebre un tret d'accident, però és possible que fos víctima d'un atemptat.

El 22 de novembre de 1936 es va celebrar el seu enterrament i va ser un dels funerals més multitudinaris de la història de Barcelona. Ascaso va morir a Barcelona un dia després de Durruti en l'atac a les Drassanes, un dels punts on s'havien concentrat els militars que donaven suport a l'alçament feixista a Barcelona.

37- Sepultura de Lluís Companys i Jover - El Fossar de la Pedrera

Lluís Companys i Jover (1882-1940) va ser un advocat, periodista i polític català que va passar a la història per ser el líder i cofundador del partit Esquerra Republicana de Catalunya i President de la Generalitat de Catalunya escollit democràticament pel poble català. Va exercir la seva presidència des del 1934 fins a la seva mort, el 1940. Catalanista i republicà, Companys va ser una persona dedicada al poble, amb una alta sensibilitat cap als problemes socials, actuant inclús com advocat dels treballadors. El 1939, poc abans de l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona, es va exiliar a França, on va ser detingut per la GESTAPO, que el va retornar al govern del general Franco. Fou jutjat per un tribunal militar sense garanties que el va condemnar a mort per afusellament. El dia 15 de setembre de 1940 el van executar al castell de Montjuïc. No va voler que li embenessin els ulls, i les seves últimes paraules, segons asseguren, van ser: *Assassineu un home honrat. Per Catalunya!*

La tomba de Lluís Companys està situada al Fossar de la Pedrera del Cementiri de Montjuïc (1984-1986), una tomba comú on els franquistes enterraren a més de 4000 anarquistes, republicans i catalanistes després de ser executats. Actualment, és un extraordinari monument resultat de la iniciativa de familiars de les víctimes, d'institucions públiques i d'organitzacions civils. Aquí es troben les restes del president Lluís Companys des del 1985, i cada 15 d'octubre es realitza en aquest lloc un acte d'homenatge a Companys i a tots els caiguts per la repressió franquista.

